

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

SOCIÁLNÍ SÍŤ JAKO PROSTOR PRO KYBERŠIKANU
Diplomová práce
(Bakalářská)

Autor: Martin Bitner

Tělesná výchova a společenské vědy se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.

Olomouc 2017

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Jméno a příjmení autora: Martin Bitner

Název závěrečné práce: Sociální sítě jako prostor pro kyberšikanu

Pracoviště: Katedra společenských věd v kinantropologii

Vedoucí: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2017

Abstrakt:

Práce je zaměřená na problematiku kyberšikan. Teoretická část se zabývá porovnáním kyberšikan s tradiční šikanou, jejími aktéry, prostředky a jednotlivými druhy kyberšikan. Další kapitoly se věnují bezpečnému užívání internetu, prevenci a kyberšikaně ve školách. Poslední kapitola je zaměřena na sociální sítě, přehled nejznámějších sociálních sítí a jejich úskalí a nebezpečí, do kterých se může běžný uživatel dostat.

Praktická část je částí výzkumnou. Výzkum byl proveden metodou dotazníkového šetření. Výzkumný soubor tvořili studenti s pedagogickým zaměřením z Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého, kteří se, jakožto budoucí pedagogové, mohou setkat s kyberšikanou na školách. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaká je informovanost studentů o kyberšikaně a doporučených postupech při jejím řešení.

Klíčová slova: kyberšikana, sociální sítě, agresor, oběť, informační komunikační technologie

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

BIBLIOGRAPHICAL IDENTIFICATION

Author's first name and surname: Martin Bitner

Title of the bachelor thesis: Social network sites as a place for cyberbullying

Department: Department of Kinanthropology and Social Sciences

Supervisor: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.

The year of presentation: 2017

Abstract:

The bachelor thesis is focused on the issue of cyberbullying. The theoretical part deals with the comparison of cyberbullying and traditional bullying, its participants, resources and individual types of cyberbullying. The other chapters deal with safe internet use, prevention and cyberbullying at schools. The last chapter focuses on social network sites, an overview of the best-known social network sites and the dangers which a common user can face while using them.

The practical part is concerned with the research. The survey was conducted using a questionnaire survey method. The research group was made up of students with pedagogical specialization from the Faculty of Physical Culture of Palacky University. These, as future teachers, can meet with cyberbullying at schools. The aim of the research was to find out whether the students are aware of cyberbullying and the recommended practices for its solution.

Keywords: cyberbullying, social network sites, aggressor, sacrifice, information and communication technologies

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou písemnou práci zpracoval samostatně s odbornou pomocí doc. PhDr. Dany Štěřbové, Ph.D., uvedl veškeré použité literární a odborné zdroje a řídil se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne 30. 6. 2017

.....

podpis

Děkuji vedoucí práce doc. PhDr. Daně Štěrbové, Ph.D. za trpělivost a veškeré cenné rady, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce. Poděkovat chci také mé rodině a přátelům, kteří mi byli oporou po celou dobu studia.

OBSAH

Úvod.....	8
1 PŘEHLED POZNATKŮ.....	10
1.1 Šikana.....	10
1.1.1 Stádia šikanování.....	11
1.2 Kyberšikana.....	12
1.2.1 Základní prvky kyberšikany	12
1.3 Rozdíly mezi klasickou šikanou a kyberšikanou	13
1.4 Aktéři kyberšikany	14
1.4.1 Agresor	14
1.4.2 Oběť.....	15
1.4.3 Diváci	16
1.5 Příčiny vzniku kyberšikany.....	17
1.6 Nástroje kyberšikany.....	19
1.7 Způsoby kyberšikany	21
1.8 Bezpečné chování na internetu.....	24
1.9 Jak se bránit kyberútokům	25
1.10 Prevence kyberšikany.....	27
1.10.1 Opatření v rodině	27
1.10.2 Opatření ve škole	28
1.11 Kde hledat odbornou pomoc	29
1.12 Pedagog jako oběť kyberšikany	29
1.13 Sociální sítě	31
1.13.1 Sociální sítě v České republice.....	31
1.13.2 Mezinárodní sociální sítě.....	32
1.13.3 Obsah na sociálních sítích	33

1.13.4	Rizika spojená s publikováním informací na sociálních sítích	33
2	CÍLE PRÁCE	35
2.1	Dílčí cíle	35
2.2	Výzkumné otázky.....	35
3	METODIKA	36
3.1	Výzkumný soubor	36
3.2	Výzkumné metody	37
4	VÝSLEDKY	38
5	DISKUSE	54
6	ZÁVĚRY	57
7	SOUHRN.....	59
8	SUMMARY	60
9	REFERENČNÍ SEZNAM	61
10	SEZNAM PŘÍLOH	63

Úvod

Kyberšikaně je v posledních letech věnována stále větší pozornost. Tento fakt potvrzuje i neustále se zvyšující množství studií a výsledků dostupných v mezinárodních databázích (Šmahaj, 2014). Svět se neustále globalizuje a komunikační vzdálenost mezi lidmi se stále smršťuje. Může za to nepřetržitý pokrok ve vývoji informačních komunikačních technologií (dále jen ICT). Mezi nejvíce užívané ICT patří internet a mobilní telefony, dále to pak mohou být e-maily, pagery či blogy. Tyto technologie slouží k vyhledávání informací, komunikaci mezi uživateli vyskytujících se v kyberprostoru, zábavě, vzdělávání a mnoha dalším aktivitám. Komunikační technologie přitahují převážně mladší generaci, která je jimi do jisté míry posedlá. Mladším dětem slouží internet a mobilní telefony jako zdroj nevyčerpatelné zábavy, starší a dospívající jedinci využívají tyto technologie převážně jako zdroj k vyhledávání informací a k rychlé a snadné komunikaci mezi sebou.

Je všeobecně známo, že mladší generace dokáže ICT ovládat a využívat daleko lépe než jejich rodiče či učitelé. Rodiče si často ani neuvědomují, jaká rizika pro jejich dítě obnáší samotné působení ve virtuálním prostoru, neboť pro ICT platí, že mohou být „jak smysluplně využívány, tak nebezpečně zneužívány“ (Vágnerová et al., 2009, 91). Neustále narůstající spojení s virtuálním světem zvyšuje šanci pro střed s negativními vlivy, což může být například kyberšikana (Shariff in Šmahaj, 2014, 42).

Existuje mnoho definic, které vymezují pojem kyberšikana. Nutno však podotknout, že vymezení tohoto pojmu je velmi obtížné, neboť existuje mnoho způsobů a metod, jak kyberšikanu zrealizovat. Mě osobně se nejvíce zamlouvá definice, která ji definuje jako „individuální či skupinové úmyslné zneužívání informací či elektronické komunikace vedoucí k záměrnému a opakovanému obtěžování nebo ohrožování jedince či skupiny šířením poškozujících textů, obrázků apod.“ (Šmahaj, 2014, 44).

Tomuto tématu jsem se rozhodl věnovat proto, neboť se jedná o fenomén, který se stává každým rokem více a více aktuálnější a závažnější, a o kterém většina lidí není dostatečně informována a poučena.

V úvodních kapitolách se věnuji jak samotné kyberšikaně, tak šikaně klasické, neboť kyberšikana se v mnoha případech odvíjí právě od šikany klasické a oba typy spolu úzce souvisí. V dalších kapitolách se postupně zabývám jednotlivými aktéry kyberšikany, příčinami vzniku, prostředky a projevy kyberšikany. Důležitou kapitolou je také bezpečné chování na internetu, kde popisují doporučené postupy, jak minimalizovat riziko stát se obětí kyberšikany. Dále se zabývám prevencí kyberšikany ve školách. Zde hrají důležitou

roli schopnosti a znalosti učitele řešit tento problém. V poslední kapitole se věnují sociálním sítím.

V teoretické části objasňují základní pojmy týkající se kyberšikany a poskytují dostatečné množství rad, které v případě nouze pomohou čelit tomuto závažnému problému. Závěrečné kapitoly jsou poté určeny převážně pro pedagogické pracovníky (stávající i budoucí), protože jsou zaměřené na kyberšikanu ve školách.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEHLED POZNATKŮ

1.1 Šikana

„Šikana je chování, jehož záměrem je ublížit někomu jinému, ohrožit ho a zastrašit“ (Vágnerová et al., 2009, 11).

Většina lidí si pod pojmem šikana vylicí pouze formy fyzického násilí. Zapomínají však, že existují i psychické formy. To je poté jeden z důvodů, proč jsou prvotní projevy psychického násilí z počátku podceňovány. Rodiče se domnívají, že se jedná pouze o nevinné dětské hry, které děti berou jako určitou formu zábavy a škádlení. Je však důležité si uvědomit, že pokud budeme tyto prvotní projevy šikany ignorovat, jejich intenzita bude narůstat (Vágnerová et al., 2009).

Při odhalování šikany je důležité si všimnout varujících signálů. Samotné projevy šikany se člení na základě trojdimenzionální „mapy“ na (Kolář, 2001, 32):

- přímé a nepřímé
- fyzické a verbální
- aktivní a pasivní

Na základě kombinací těchto tří dimenzí Kolář (2001, 32) vymezuje osm druhů šikanování, které se od sebe navzájem liší svými projevy:

- Fyzické přímé aktivní - útočník se dopouští fyzické agrese na oběti (kopání, škrcení, fackování)
- Fyzické aktivní nepřímé - útočník se šikany aktivně neúčastní, posílá za sebe někoho jiného, který se dopouští fyzické agrese na oběti
- Fyzické pasivní přímé - bránění oběti v dosahování jejich cílů (sednout si do lavice)
- Fyzicky pasivní nepřímé - agresor neakceptuje potřeby oběti (jít na záchod)
- Verbální aktivní přímé - různé nadávky, urážky, zesměšňování
- Verbální aktivní nepřímé - útočník šíří o oběti pomluvy
- Verbální pasivní přímé - útočník oběť zcela ignoruje (neodpovídá na pozdrav či otázku)

- Verbální pasivní nepřímé - oběť je obviněna z něčeho, čeho se dopustili její trýznitelé

1.1.1 Stádia šikanování

V případě, že se snažíme léčit určitou skupinu, ve které se šikana vyskytuje, je důležité znát jednotlivá vývojová stádia šikany. Ta se od sebe liší svou závažností a vyžadují odlišné způsoby zásahů (Kolář, 2001).

První stádium: zrod ostrakismu

V tomto stádiu se ve skupině objevují jedinci, kteří mezi ostatní nezapadají a ve třídě mají nejmenší vliv. Jsou neoblíbení a ve skupině se necítí dobře. Dochází zde k psychickému násilí, kdy je zbytek skupiny neuznává, nekomunikuje s nimi, šíří o nich pomluvy. Jedinci bývají terčem různých intrik a posměchů. Toto stádium tvoří zárodek samotné šikany. Zde je důležité zakročit, protože hrozí riziko dalšího negativního vývoje (Kolář, 2001).

Druhé stádium: fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V tomto stádiu začínají oběti sloužit jako způsob ventilace všech negativních jevů působících ve skupině. Ostatní členové si na nich vybíjí své nepříjemné pocity. Může se jednat například o strach z těžké písemky, osobní problémy či konflikty s učitelem. V této fázi agrese graduje a začíná vznikat na první pohled jen stěží odhalitelná fyzická agrese (Kolář, 2001).

Třetí stádium: klíčový moment - vytvoření jádra

V této fázi se často utvoří skupinka agresorů, tzv. „úderné jádro“. Tito členové spolu začínají spolupracovat a oběť šikanují systematicky. Nejedná se tedy pouze o náhodné občasné šikanování, jako tomu bylo v prvních dvou stádiích. V tuto chvíli se šikana dostává do pokročilejšího stádia (Kolář, 2001).

Čtvrté stádium: většina přijímá normy agresorů

Čtvrté stádium je charakteristické tím, že většina přijímá normy agresorů. Celá skupina prochází proměnou, kdy veškerá lidskost, empatie a pocity viny ustupují. Je velmi obtížné se proti šikaně jakkoliv postavit díky rostoucímu tlaku k přizpůsobení se normám agresorů. Do šikany se aktivně zapojuje stále více členů skupiny, výjimku netvoří ani vzorní žáci (Kolář, 2001).

Páté stadium: totalita neboli dokonalá šikana

Pravidlům a normám agresorů se podřídila celá skupina. Šikanování se stává náplní dne a účastní se ho většina žáků. Samotná třída je rozdělena do dvou skupin. Jednu skupinu tvoří agresori, kteří zcela ovládají druhou skupinu složenou z šikanovaných obětí (Kolář, 2001).

1.2 Kyberšikana

Jak jsem již nastínil v úvodu práce, kyberšikana se v posledních letech vyskytuje stále častěji. Stává se z ní jakási nová forma klasické šikany, při které dochází k psychickému týrání oběti. Kyberšikana je s klasickou šikanou nerozlučně spjata, oba druhy sdílí společné rysy a projevy. Tyto projevy ovšem v kyberprostoru nabývají daleko větších rozměrů. Za kyberšikanu se považuje šikana odehrávající se v kyberprostoru prostřednictvím informačních komunikačních technologií (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013).

Je velmi složité rozpoznat kyberšikanu od nevinného škádlení. V mnoha případech se nedokáží shodnout ani odborníci. Kolář (2001) hovoří o kyberšikaně, pokud je páchána úmyslně. S tímto tvrzením nesouhlasí Krejčí in Eckertová a Dočekal (2013), která tvrdí, že většina případů kyberšikany v České republice byla z počátku brána jako pouhý vtíp, který se posléze vymkl kontrole.

1.2.1 Základní prvky kyberšikany

Základním prvkem kyberšikany je to, že se odehrává v kyberprostoru. Při tomto útoku nedochází k žádnému fyzickému násilí ze strany agresora. To je jedním z důvodů, proč je kyberšikana ve většině případů těžce odhalitelná (Černá et al., 2013).

Dalším důležitým prvkem je opakovanost. Urážlivý obsah je na internetu stále k dispozici a mohou si jej zobrazovat stále noví uživatelé. K šíření obsahu napomáhají také přihlížející, kteří si jej mohou posílat mezi sebou. Oběť je tak opakovaně vystavována psychickému týrání (Černá et al., 2013).

Dalším prvkem je mocenská nerovnováha, která vzniká mezi obětí a agresorem. Tím je myšleno, že agresor může být v neustálém kontaktu s obětí, kterému nejde v podstatě zamezit. Nerovnováhu navíc zajišťuje fakt, že agresor může být anonymní, což ještě více omezuje schopnost oběti se bránit (Černá et al., 2013).

Nakonec musí být splněna zásadní podmínka, a to, že oběť vnímá chování ze strany agresora jako zraňující. Pokud toto vnímání ze strany oběti chybí, nejedná se o kyberšikanu, ale spíše o online obtěžování (Černá et al., 2013).

1.3 Rozdíly mezi klasickou šikanou a kyberšikanou

Stejně jako klasická šikana, i kyberšikana má primární cíl někomu ublížit. Jsou zde však různá specifika, ve kterých se kyberšikana a klasická šikana liší.

Anonymita a odstup vůči oběti

V případě kyberšikany se útočníci skrývají v kyberprostoru. Agresoři v něm mohou vystupovat pod různými přezdívkami, které jim dávají pocit nepolapitelnosti. Na svých profilech často uvádějí nepravdivé osobní informace, které tento pocit ještě prohlubují. Díky anonymitě si agresoři k obětem dovolují věci, které by si normálně nedovolili, a ke kterým by v případě osobního setkání zřejmě ani nedošlo (Vágnerová et al., 2009).

Proměna agresora

Klasická šikana je charakteristická tím, že agresorem bývá převážně fyzicky zdatný jedinec. U kyberšikany toto pravidlo neplatí. V roli útočníka se může skrývat téměř kdokoliv. Nezáleží na fyzické stránce jedince, ale spíše na úrovni jeho znalostí v oblasti informačních komunikačních technologií (Vágnerová et al., 2009).

Proměna oběti

V tomto případě je to obdobné jako s agresorem. Oběti nemusí být pouze jedinec, který není oblíbený a uznávaný, ale může jí být kdokoliv pohybující se v kyberprostoru. Podle Vágnerové et al. (2009) se oběťmi stávají často děti, které nemají žádné koníčky a aktivity, a pro které je trávení na počítači hlavní náplní dne.

Není možnost úniku

U klasické šikany je podmínkou, aby se oběť a agresor setkali „tváří v tvář“. Toto setkání se dá mnohdy předpovídat a oběť se na něj proto může připravit, případně se mu vyhnout. U kyberšikany může být oběť terorizována kdykoliv a kdekoliv. Je velmi obtížné se před těmito útoky schovat. Jedinec je v ohrožení pokaždé, když je připojen na internet, případně mobilní síť (Vágnerová et al., 2009).

Absence fyzického násilí

V případě šikany klasické si mohou blízcí či okolí všimnout přímých znaků fyzického násilí, jako jsou zranění na těle, potrhané oblečení, případně ztráta věcí. Kyberšikana však postrádá jakékoliv přímé znaky, které by pomohly zjistit, že je jedinec

někým týrán. Tento fakt je jeden z hlavních důvodů, proč je kyberšikana těžce odhalitelná (Vágnerová et al., 2009).

Šíře publika

Kyberšikaně může díky informačním komunikačním technologiím přihlížet více lidí, než šikaně klasické, což způsobí větší psychické utrpení oběti, která se bojí veřejného zesměšnění. Tlak vyvíjený na oběť se může stát natolik nesnesitelným, až se oběť psychicky zhroutí (Vágnerová et al., 2009).

1.4 Aktéři kyberšikany

Mezi hlavní aktéry kyberšikany patří agresor a oběť. Důležitou součástí tohoto procesu jsou však i samotní diváci, kteří se v mnoha případech stávají šířiteli „viru“.

1.4.1 Agresor

Šikanu mohou provádět jak jednotlivci, tak skupiny útočníků. Cíl agresora se v případě klasické šikany a kyberšikany nijak neliší. Útočník chce svou oběť zranit či zostudit, a to buď veřejně, nebo v soukromí. Kyberprostor však útočníkovi poskytuje lehčí cestu, jak toho dosáhnout. Jak už bylo řečeno, není zde pravidlem, že útočník musí být fyzicky silná osoba. V kyberprostoru zcela mizí rozdíly mezi útočníkem a obětí, jako je věk, pohlaví či síla. Důležitější roli zde hraje úroveň znalostí ICT. Agresor může v kyberprostoru vystupovat jako osoba, která je zcela odlišná od té pravé (Vašutová, 2010).

Důležitým faktorem, který podporuje zvyšující se agresí vůči oběti, je již zmíněná anonymita. „Agresori, pokud nevidí svou oběť, ztrácejí zábrany a dochází u nich k tzv. disinhibičnímu efektu, kdy si skrz komunikační technologii dovolí mnohem více, než by tomu bylo v přímém kontaktu“ (Vašutová, 2010, 91).

Další faktor dodávající útočníkovi odhodlání ke zvyšující se agresí je fakt, že nevidí, jaký dopad má jeho chování na psychickou stránku oběti. Vnitřní limity, které má každý člověk odlišně nastavené, jsou při nedostatečném kontaktu s obětí do jisté míry potlačeny a agresor si nemusí ani uvědomit, jaký dopad může jeho chování způsobit (Vašutová, 2010).

1.4.2 Oběť

Za oběť kybernetické šikany se považuje člověk, který se stal terčem útoků někoho jiného prostřednictvím informačních komunikačních technologií. Obětí se může stát kdokoliv, kdo tyto komunikační technologie využívá. Tato šance se však zvyšuje u jedinců, kteří na internetu či mobilním telefonu tráví nepřiměřeně dlouhou dobu (Ševčíková et al., 2014). Mnohem zranitelnější jsou taktéž jedinci, kteří na svých sociálních profilech zveřejňují své osobní údaje. Obětí se nemusí stát pouze osoba, kterou agresor zná, nebo které se chce pomstít. Útočníci si své oběti často vybírají náhodně a bez jakéhokoliv záměru (Vašutová, 2010).

Mezi typické symptomy oběti patří náhlá změna nálad, která může být spojená s pocitem úzkosti a deprese. Dítě se stává uzavřené a vyhýbá se kontaktu s lidmi. O svém problému nechce s nikým mluvit. Můžou se u něj začít projevovat psychosomatické potíže, jako je bolest břicha, nechut' k jídlu, nespavost či častý výskyt nočních můr (Šmahaj, 2014). Ve škole se tento stav může prokazovat zhoršeným chováním dítěte vůči spolužákům, či dokonce učitelům. V opačném případě se snaží svým spolužákům zcela stranit, o přestávkách se pohybuje výhradně v blízkosti pedagogů, což mu dodává pocit bezpečí. V hodinách se stává terčem posměchů a různých narážek, jeho jméno je spolužáky schválně překrucováno. Dítě má problém se soustředit, což vede ke zhoršení jeho studijních výsledků (Eckertová & Dočekal, 2013).

Vzhledem k tomu, že je kyberšikana těžce odhalitelná, může trvat dlouhou dobu, než se jí podaří zamezit. Pokud kyberšikana trvá déle, oběť propadá stále více do úzkostných stavů, které mohou vést až k vyčerpání organismu, poklesu tělesné hmotnosti či snížení imunity. V krajních případech může dojít až k sebepoškození oběti, případně spáchání sebevraždy. Z nejznámějších případů bych uvedl kauzu polské studentky Anny Halmanové, která se stala obětí kyberšikany poté, co byla napadena spolužáky, kteří ji začali osahávat a předstírat na ní znásilnění. Celý incident byl nahrán na mobilní telefon se záměrem, že nahrávka bude umístěna na internet, kde bude volně dostupná. Studentka celou situaci neunesla a doma spáchala sebevraždu (Ecknerová & Dočekal, 2013).

Kyberšikana má mnohdy daleko závažnější dopad na psychickou stránku oběti, než je tomu u šikany klasické. Ačkoli se může podařit celou kauzu spojenou s kyberšikanou vyřešit a zamezit dalším útokům, v oběti může nadále přetrvávat pocit strachu a ohrožení vlastního bezpečí. To může mít za následek vybudování si nedůvěry vůči cizím lidem, s čímž je spojena i neschopnost navazovat nové vztahy (Gajdošová, 2011).

1.4.3 Diváci

Diváci jsou nedílnou součástí kyberšikany, neboť mohou zněkolikanásobit důsledky, které útok u oběti vyvolá. Jejich postoj vůči kyberšikaně hraje důležitou roli a mnohdy určuje směr, jakým se bude kyberšikana ubírat. Podle Černé et al. (2013) rozeznáváme několik možných typů přihlížejících osob. Patří zde jedinci, kteří podporují konání agresora, vzhlíží k němu a sami se na kyberšikaně podílejí. Příkladem jejich chování může být aktivní rozesílání škodlivého obsahu mezi své přátele či jeho umístování na veřejné síti. Dalším typem jsou jedinci, kteří s konáním agresora souhlasí, jeho činnost veřejně schvalují, ale sami se aktivně do kyberšikany nezapojují. Obdobným typem se stávají jedinci, kteří s konáním agresora souhlasí, ovšem tuto náklonost nijak veřejně nesdílí. Dále zde jsou jedinci, kteří jsou na straně oběti. Chování agresora zavrhnou, ale nijak proti němu nevystupují. Důvodů tohoto chování může být mnoho. Za typický příklad se dá považovat strach z reakce okolí, které může jejich náklonost vůči oběti zavrhnout. V tomto případě může být ohrožena jejich vlastní pozice ve skupině. V neposlední řadě se mezi přihlížejícími vyskytují jedinci, kteří chování agresora vůči oběti zavrhnou a snaží se poškozenému aktivně pomoci. Posledním typem jsou pozorovatelé, kterým je celá situace lhostejná, tudíž zauímají neutrální postoj (Černá et al., 2013).

Skupina přihlížejících má tedy na agresora přímý vliv. Může se stát, že přihlížející chování agresora v rámci skupiny zavrhnou. Tato reakce se ukazuje být jako jedna z neúčinnějších metod, jak zabránit v pokračování kyberšikany. Ve většině případů to však nenastane a okolí celému procesu jen přihlíží. Jejich mlčenlivost a pasivní přístup k celé záležitosti si může agresor vysvětlit jako fakt, že jeho chování schvalují, nebo dokonce podporují (Černá et al., 2013).

Rodiče ani pedagogové si neumějí racionálně vysvětlit, proč většina žáků celému incidentu pouze pasivně přihlíží, místo aby se snažili svým spolužákům jakkoliv pomoci. Podle Černé et al. (2013) za to může nedostatečná informovanost žáků ohledně kyberšikany. Mnozí z nich se obávají, že svým zásahem celou situaci zhorší, popřípadě se sami dostanou do pozice oběti (Vašutová, 2010).

1.5 Příčiny vzniku kyberšikany

Zvyšující se agrese

Podle internetového zdroje E-bezpečí je nejdůležitější faktor zapříčínující vznik kyberšikany spatřován v samotné výchově dětí. Dnešní děti jsou vychovávány odlišným způsobem, než tomu bylo dříve. Mezi největší změnu patří přechod z autoritativní výchovy na výchovu liberální, která má v mnoha ohledech přímý vliv na výskyt agrese u dětí. Mnozí žáci pak mají zvýšenou náchylnost agresí zastrašovat ostatní žáky, případně si s její pomocí utužovat, či dokonce posilovat své postavení v kolektivu (Kopecký, 2011).

Jedinci, kterým agrese funguje k prosazení svých záměrů a své pozice, velice brzy ztrácejí zábrany, kam až mohou ve svém chování zajít. Agrese slouží jako prostředek k vyřešení jakéhokoliv problému, nezaleknou se žádného výchovného opatření a v dospívajícím věku z nich ve většině případů vyrůstají jedinci s výraznou tendencí k sociálně patologickému chování násilného typu (Martínek, 2009, 67).

Ztráta pravidel ve výchově

Ve výchovném procesu by měly být jasně stanovené hranice chování, které dítěti vymezí, co je správné a co ne. Tyto pravidla pak musí být striktně dodržována. Pokud dítě svým chováním poruší nastolená pravidla, ví, že přijde oprávněný trest. Jedná se tedy o ochranný faktor, který dává dětem jistotu ve svém počínání. Pokud je postoj rodičů vůči těmto pravidlům dobře čitelný, dítě vždy ví, co bude následovat, pokud pravidla poruší. Rodič, jehož postoj vůči pravidlům chování není dobře čitelný, může na dítě působit nejistě. Jeho nečitelnost spočívá v neurčitých pravidlech, kdy reakce na následný prohřešek závisí na aktuálním stavu rodiče. Pokud rodič oplývá dobrou náladou, jakékoliv provinění dítěte se obejde bez následků. V případě špatné nálady je dítě přísně trestáno i za malé provinění. To zapříčiní, že se dítě začne cítit zmateně a vybuduje si svá vlastní pravidla. To může vyústit až do fáze, kdy dítě nemá žádné dané hranice chování. (Martínek, 2009). Dítě se posléze může podílet například na páchání kyberšikany (Kopecký, 2011).

Vztahy v rodině

Pro vývoj dítěte hrají vazby v rodině důležitou roli, neboť se podílí na tvoření jeho osobnosti. Mají vliv na rozvoj intelektu a logického myšlení. Pokud mají rodiče se svými dětmi silné citové pouto, přináší to dítěti pocit bezpečí a jistoty. Takové děti pak bývají více soběstačné, nemají problém s navazováním nových vztahů a lépe zvládají negativní emoce, jako je strach, frustrace či stres. V mnoha rodinách však citové pouto mezi jednotlivými členy chybí. To se pak odráží na dalším vývoji dítěte (Kopecký, 2011).

Škola supluje funkci rodiny

V dnešní době rodiny považují školu za výchovně-vzdělávací instituci, která jejich děti nejen vzdělává, ale také vychovává. Necháávají tedy odpovědnost za výchovu dětí na škole a sami se do tohoto procesu zapojují jen minimálně. Důsledkem toho školy do svých vzdělávacích programů zařazují předměty jako etická či sexuální výchova. Škola však nemůže ve výchově zastupovat funkci rodiny, je zde nutná vzájemná spolupráce (Kopecký, 2011).

Rodiče se školou mnohdy odmítají spolupracovat. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na tento fakt reagovalo možností uzavřít tzv. smlouvu mezi rodiči a školou. Jedná se o pomoc školy rodičům, kteří mají problémové dítě a zlepšit tak vzájemnou spolupráci rodičů se školou. Tato smlouva je však nepovinná (Kopecký, 2011).

Změna výchovných vzorů

Dnešní společnost je zaměřena převážně na výkon. S tím je spojena i změna výchovných vzorů, které jsou dětem v rodinách či školách předkládány. V dnešní době děti převážně vzhlížejí k osobám, které disponují mocí a výkonem, bez ohledu na to, jakým způsobem dosáhly svého postavení. Jedná se převážně o slavné celebrity, známé sportovce, ale také úspěšné podnikatele. Jejich chování a projevy na veřejnosti pak mohou ovlivnit chování dětí, které k nim vzhlíží (Kopecký, 2011).

Největší podíl na chování dětí však mají jejich rodiče. Děti se od nich všemu učí, recipují jejich návyky a kopírují jejich chování. Je tedy důležité, aby šli rodiče svým dětem příkladem a byli tak pro ně dobrými vzory (Kopecký, 2011).

Vzdělávací systém

Mezi příčiny vzniku nežádoucího chování u dětí můžeme považovat i špatně nastavený vzdělávací systém, který stále více snižuje nároky na studenta. Ten se „bez větších potíží“ dostane na střední či vysokou školu bez ohledu na hodnocení jeho chování. Příčinou je neustále ubývající počet studentů. Školám se nedaří naplnit kapacitu žáků potřebnou k chodu školy, což vede k jejich slučování či zavírání. Ty na to reagují

snížením požadavků potřebných k přijetí, případně zrušením přijímacího řízení, což dává méně kvalitním studentům šanci na vyšší vzdělání (Kopecký, 2011).

Pokud by však známka z chování více ovlivňovala šanci uchazečů dostat se na školu, rodiče by více dbali na dobré chování svých dětí, které by v opačném případě mohlo ohrozit jejich přijetí na školu (Kopecký, 2011).

1.6 Nástroje kyberšikany

V dnešní době existuje mnoho prostředků, které umožňují agresorovi provádět kyberšikanu. Mezi ty nejvíce užívané patří osobní počítače a mobilní telefony. Mohou to být však také přenosné počítače (notebooky), pagery či tablety. Každý prostředek má svá specifika a poskytuje agresorovi odlišné formy páchání kyberšikany. Avšak vlivem neustálého pokroku ve vývoji informačních komunikačních technologií dochází k propojení jednotlivých forem kyberšikany (Šmahaj, 2014).

Za nejužívanější formy považuje Šmahaj (2014) textové zprávy, telefonní hovory, fotografie a videoklipy, e-mailové zprávy, chatové místnosti, internetové stránky a blogy, sociální sítě a online hry.

Textové zprávy

Tato komunikace se stala mezi mladistvými velmi populární. Umožňuje jim být v neustálém kontaktu se svými přáteli. Krom klasických textových zpráv (SMS), které obsahují pouze psaný text, existují i multimediální zprávy (MMS), které krom písemného sdělení mohou obsahovat i obrázky, videa nebo zvukovou stopu (Rogers, 2011). Právě MMS pak mohou být zneužívány k šíření škodlivého obsahu. Tato forma umožňuje agresorovi být v neustálém kontaktu s obětí a zasílat jí zejména vulgární, zastrašující či ponižující zprávy. Oběť se často brání změnou svého telefonního čísla. Pokud se však za agresorem skrývá někdo známý, číslo opět získá a celý proces se znova opakuje (Šmahaj, 2014).

Telefonní hovory

Mezi další způsob zneužití mobilního telefonu patří telefonní hovory. Ty jsou nejčastěji obtěžujícího či výhružného obsahu. Objevují se však i tzv. „tiché hovory“, kdy po přijetí hovoru následuje ticho, což u oběti vyvolává paniku a pocit pronásledování. Telefonáty se v průběhu dne neustále opakují, výjimku netvoří ani noční hodiny. Tato forma je využívána hlavně u stalkingu a kyberstalkingu (Šmahaj, 2014).

Fotografie a videoklipy

V dnešní době má v sobě každý mobilní telefon zabudovaný fotoaparát. Díky němu je možné zachytit jakoukoliv situaci na mobil a posléze ji zveřejnit na internet. Celý proces urychluje rozmach „chytrých telefonů“, které mají připojení k internetu. Škodlivý obsah je tedy umístěn na internet téměř okamžitě a je zde pro každého uživatele volně dostupný (Šmahaj, 2014).

E-mailly

Kyberšikana páchaná prostřednictvím emailové pošty patří mezi nejstarší formy. Oblíbenost mezi útočníky získala především díky své efektivitě, kdy je útočník schopen jedním mailem rozeslat škodlivý obsah mezi velké množství lidí. Emailová adresa navíc útočníkovi poskytuje dostatečnou anonymitu, díky které oběť není schopna zjistit, kdo za útoky vězí (Černá et al., 2013).

Další způsob zneužití emailové pošty nastává v případě, že útočník zjistí přihlašovací údaje k mailové schránce oběti. Tu pak může využívat k šíření falešných zpráv nejbližším přátelům oběti či k přihlášení na stránky se sexuálním obsahem (Eckertová & Dočekal, 2013).

Chatovací místnosti

Chatovací místnosti jsou charakteristické větším množstvím uživatelů. Komunikace je zde synchronní. Podle Černé et al. (2013) se takové prostředí stává ideálním k šíření zavádějících informací, pomlouvání, urážení nebo ostrakizaci. Agresor se snaží na základě mylných informací poskvřnit pověst oběti a docílit tak jejímu vyloučení (zablokování) ze skupiny. Mezi další jevy vyskytující se v chatovacích místnostech patří kyberstalking a sexting (Šmahaj, 2014).

Internetové stránky, blogy

K vytvoření webových stránek není nutná žádná odborná znalost. Jde o věc poměrně jednoduchou, kde člověku postačí základní znalosti v oblasti informačních komunikačních technologií. Velmi oblíbené jsou blogy, což jsou internetové deníky, kde jejich majitelé vkládají příspěvky různého obsahu, na které pak může kdokoliv reagovat formou komentářů (Šmahaj, 2014).

K šíření kyberšikany však mohou sloužit i již vytvořené stránky. Za typický příklad se dá považovat internetová stránka YouTube, která se stala velmi populární po celém světě. Tu její uživatelé využívají k nahrávání videí, která jsou posléze komukoliv

dostupná. „Útok se může odehrát během několika kliků a přitom obletět celý svět“ (Černá et al., 2013, 29).

Sociální sítě

Sociální sítě jsou v dnešní době velmi populární. Právě díky své popularitě a početné uživatelské základně se stávají místem s četným výskytem kyberútoků. Důvodů je několik. Prvním z nich je nedbalost uživatelů, kteří si neuvědomují rizika, která jsou s užíváním sociálních sítí spojena. Na svých profilech uvádí citlivá data (adresa bydliště, telefonní číslo, email), která mohou být agresorem zneužita, nebo si do svých seznamů přátel přidávají cizí uživatele, kteří tak získají přístup k sdílenému obsahu oběti (Šmahaj, 2014). Sociálním sítím se více věnuje kapitola **1.13**

Hraní online her

Hraní her vzbuzuje u dnešní mládeže velkou oblibu. Je to častý způsob, jak děti tráví svůj volný čas. Podle Černé et al. (2013) si mnoho rodičů neuvědomuje, že se jejich děti mohou stát obětí kyberšikany při pouhém hraní. To platí v případě online her, kde jsou hráči v kontaktu s ostatními hráči, se kterými mají možnost komunikovat prostřednictvím chatu nebo hovoru. Kyberšikana v tomto prostředí může mít mnoho podob. Mezi nejčastější způsoby patří slovní agrese, vyhrožování nebo záměrné maření hry. Dochází zde i k ostrakismu, kdy je oběť vyloučena z online komunity. To má mít přímý vliv na psychickou stránku oběti, která se může cítit ublíženě. Tento pocit doprovázejí další negativní stavy jako neúspěch či selhání (Šmahaj, 2014).

1.7 Způsoby kyberšikany

Existuje mnoho způsobů nežádoucího chování, kterými se agresor dopouští kyberšikany na oběti. Těchto způsobů neustále přibývá, což je zapříčiněno neustálým vývojem informačních komunikačních technologií. Mezi ty základní však řadíme provokování, kyberobtěžování, pomlouvání, napodobování, odhalování tajemství a podvádění, vyloučení z online skupiny, kyberstalking a „happy slapping“ (Šmahaj, 2014).

Provokování

Jedná se o nepřátelské chování, kdy se agresor pomocí zpráv snaží záměrně vyprovokovat hádku. Ta však pozbývá jakoukoliv argumentaci. Skládá se zejména z nadávek a urážek, které mohou vyústit až ve vyhrožování nebo veřejné zesměšňování. Takové chování pak může přerůst až v kyberšikanu (Šmahaj, 2014). Nejčastěji jsou

k těmto účelům využívány chatovací místnosti či diskuzní fóra, kde hádce přihlížejí ostatní uživatelé (Černá et al., 2013).

Kyberobtěžování

Kyberobtěžování je považováno za specifickou formu kyberšikany, při které dochází k záměrnému aktu ze strany agresora, který svou oběť opakovaně zahrnuje zprávami urážlivého charakteru prostřednictvím emailu, sociálních sítí nebo mobilního telefonu. Útoků se může dopouštět i více agresorů najednou. Oběť toto chování vnímá jako nepříjemné, což v ní vyvolává negativní emoce. Kyberobtěžování je tedy obdobné chování jako provokování. Hlavní rozdíl však spatřujeme v zaujatosti agresora vůči oběti a délce trvání celého procesu (Šmahaj, 2014).

Pomlouvání

Jedná se o záměrné šíření mylných informací prostřednictvím informačních komunikačních technologií, jejichž cílem je oběť veřejně poškodit či zesměšnit. Mezi takové chování se řadí i úprava fotografií nebo tvorba anket, kde mohou přihlízející volit například nejméně oblíbeného spolužáka. Tyto informace se posléze v kyberprostoru šíří daleko rychleji, než by tomu bylo v reálném světě (Šmahaj, 2014).

Napodobování

Napodobování je způsob chování, kdy agresor veřejně vystupuje pod jménem oběti. K tomu mu napomáhá vytvoření falešného profilu, na kterém použije fotku a iniciály oběti, díky čemuž vznikne nový profil, na první pohled zcela identický s profilem oběti. Agresor se na tomto profilu chová nevhodně, uráží ostatní uživatele nebo rozesílá soubory či fotografie s nevhodným obsahem. Takové chování může zcela narušit přátelské vztahy mezi obětí a jejími přáteli (Šmahaj, 2014).

Další možností je případ, kdy se agresorovi podaří získat přihlašovací údaje k pravému účtu oběti, který pak může jakkoliv upravovat. Počinání agresora je poté zcela identické jako v předešlém případě (Černá et al., 2013).

Odhalování a podvádění

Toto chování je charakterizováno zveřejňováním citlivých informací, které oběť na základě důvěry agresorovi sdělila. Černá et al. (2013) uvádí jako typický příklad odhalení sexuální orientace. Dalším příkladem může být zveřejnění fotografií či videozáznamu, na kterém je oběť zachycena v choulstivé situaci. To pak v oběti vyvolává depresivní stavy doprovázené pocitem studu a trapnosti (Šmahaj, 2014).

Vyloučení a ostrakizace

Jedná se o případ, kdy je oběť vyloučena z určité online komunity, do které patřila, eventuálně chtěla patřit. Ačkoliv jde o nenásilné chování, jeho následky mohou být pro oběť po psychické stránce dosti bolestivé (Šmahaj, 2014).

Sociální psychologové poukázali na fakt, že snaha být součástí určité skupiny patří mezi základní lidské potřeby. Člověk tak mnohdy jedná s určitým záměrem být součástí skupiny a pokud možno vyhnout se vyloučení z ní. Není proto překvapením, že vyloučení z online světa může mít na mladého člověka vážný emoční dopad (Šmahaj, 2014, 48).

Kyberstalking

Za kyberstalking se považuje chování agresora, který svou oběť prostřednictvím komunikačních technologií opakovaně zaplavuje zprávami, ve kterých se vyskytuje slovní napadání, výhrůžky a zastrašování. Toto chování může vyústit až do stádia, kdy začne agresor oběť vydírat a vyhrožovat jí fyzickým útokem. V tomto případě může dojít k přímému ohrožení bezpečí oběti (Kopecký, 2007).

Je velmi obtížné od sebe rozeznat kyberobtěžování a kyberstalking. Jejich příznaky jsou dosti podobné. V případě kyberstalkingu je však oběť ve větším ohrožení (Kopecký, 2007).

CHAT ROOM	cutie-girl	Čau chce někdo pokecat?	Chatující cutie-girl Reaper boy SwApR angel
	Reaper boy	Hey..cutie_girl..zas se potkáváme! Viděl jsem tvůj obr. v profilu..	
	SwApR	Čau Reaper boy..chvíli jsem byl mimo	
	Reaper boy	muselas při padu spadnout do všech hnusných děr:-)	
	Reaper boy	potřebovala bys přemalovat ksicht	
	Reaper boy	SwApR mrkni na její obr. v profilu..	
	SwApR	Jo a taky bachratá:-{	
	cutie-girl	kdo jsi a proč se do mě navážíš? nech mě prosím na pokoji	
	Reaper boy	bez šance ty fňukající omluvo, co si říká holka... co myslíte vy –	
	angel	SwApR a angel..	
	Reaper boy	ne každý je hezký jak olejomalba:-) ale vim co myslíš:-)	
	cutie-girl	vim že jsi teď sama doma vidim tě ve tvoji školní uniformě	
	Reaper boy	děšíš mě...nech toho, prosím tě	
	SwApR	za pět minut můžu být u tebe a pak budeš řvát ty tlustá *****	
	angel	holičko..jestli vypadáš jak tvoje mamka dívim se že vůbec žješ..	
Reaper boy	bojíš se ty blbě fňukno..?		
Reaper boy	dostalas moji smsku uřvaná d****o		
Reaper boy	mojím úkolem je zbavit svět bordelu jako jsi ty..najdu si tě a zničim tě..		
cutie-girl	nechte toho prosím		
Reaper boy	sleduju tě celou dobu, chápeš, vidim na jaké stránky najíždíš		

Obrázek 1. Typický příklad kyberstalkingu (Anonymous, 2008, 1).

Sexting

„Sextingem se rozumí zasílání textových zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem“ (Kožíšek & Písecký, 2016, 83).

Tento druh chování je charakteristický spíše pro starší věkovou kategorii. Výjimku však netvoří ani osoby mladší 18 let. Autoři Kožíšek a Písecký (2016) ho považují za nejnebezpečnější chování, jakého se může jedinec v kyberprostoru dopouštět. Samotný sexting se dá provozovat buďto s vlastním partnerem nebo s osobou zcela cizí. V obou případech však může být materiál použit k vydírání nebo vyhrožování, což může mít katastrofální následky, které mohou skončit zneuctěním oběti, psychickým zhroucením nebo sebevraždou.

Rizika sextingu dle Kožíška a Píseckého (2016) představují:

- Jakmile citlivý obsah jednou někomu pošleme, ztrácíme jistotu, že už se nebude dál šířit.
- Zasláný obsah může být zneužit k vydírání nebo vyhrožování majitele.
- Riziko provozování sextingu s osobou mladší 18 let, což může být bráno jako šíření dětské pornografie.
- Pokud se obsah dostane na internet, je téměř nemožné ho kompletně smazat.

„Happy slapping“

Tento pojem můžeme do češtiny přeložit jako „fackování pro zábavu“. Jde o chování, převážně adolescentů, při kterém si agresori náhodně vytipují oběť. Tu posléze fyzicky napadnou, zfackují. Celý proces je nahrán na přenosnou elektroniku disponující fotoaparátem a následně umístěn na internet. Tato „zábava“ v očích adolescentů však může na oběti zanechat vážné následky, převážně psychického rázu (Černá et al., 2013). Nicméně v roce 2005 byl zaznamenán případ, kdy oběť utrhla vážná poranění hlavy, na která o týden později zemřela (Anonymous, n. d.).

1.8 Bezpečné chování na internetu

Internet se stal neodmyslitelnou součástí každodenního života. Využívání jeho služeb se považuje za běžnou záležitost, která nám v mnoha ohledech usnadňuje život. Lidé (převážně děti) si však neuvědomují, že na internetu se vyskytují potenciální hrozby v podobě pedofilů, sexuálních deviantů či stalkerů, jejichž cílem je někoho poškodit. Je proto nutné dodržovat základní pravidla, která nám pomohou těmto hrozbám předejít (Kožíšek & Písecký, 2016).

Za nejdůležitější pravidlo pro bezpečné užívání internetu se považuje diskrece a anonymita. Je velmi důležité, aby uživatel nikde a nikomu nesdělil své osobní údaje. Tyto údaje bývají agresory vyhledávány a následně zneužity k různým formám

kyberútoků. Pokud má uživatel tyto údaje volně dostupné, vlastním zaviněním zvyšuje šanci stát se obětí kyberšikany. Stejně riziko platí u sdělování hesel, informací nebo zaslání fotografií či videí, které chce uživatel uchovat v tajnosti (Vágnerová et al., 2009).

Další pravidlo říká, aby si uživatel držel na internetu určitý odstup. Tohle pravidlo platí zejména pro online seznamování. Je velmi riskantní domluvit si schůzku s někým, koho uživatel zná pouze přes internet. Za touto osobou se může skrývat jedinec zcela odlišný tomu, za koho se vydává. Pokud však chce uživatel takovou schůzku absolvovat, je důležité, aby své počínání někomu sdělil. Schůzka by se také měla uskutečnit na veřejném místě (Vágnerová et al., 2009).

Třetí pravidlo apeluje na opatrnost uživatelů v případě obdržení zpráv nebo emailů od cizích osob. Hrozí zde riziko výskytu nežádoucího softwaru, případně se může jednat o zprávy útočného charakteru. Takové zprávy se doporučuje ignorovat nebo rovnou mazat (Vágnerová et al., 2009).

Poslední pravidlo bezpečného užívání internetu varuje před vybudováním si závislosti. Internet se považuje za místo nekonečných možností, na kterém se dá lehce vybudovat závislost, přičemž platí, že čím více času trávíme na internetu, tím více se zvyšuje šance, že se staneme obětí kyberútoků. Je tedy důležité mít dostatek jiných aktivit, které závislosti zabrání (Vágnerová et al., 2009).

1.9 Jak se bránit kyberútokům

V úvodu této kapitoly je důležité podotknout, že neexistuje žádná záštita, díky které bychom se mohli kyberútokům zcela vyhnout, pokud chceme nadále využívat informační komunikační technologie. Naše bezpečné počínání v kyberprostoru může toto riziko pouze snížit. Je tedy důležité být obeznámen se základními kroky, jak postupovat v případě, že se staneme obětí kyberšikany (Anonymous, 2009):

Přerušit komunikaci

Je nutné přestat komunikovat s agresorem a zcela ignorovat jeho chování. Pokud útočník nebude od své oběti dostávat žádnou zpětnou reakci, pravděpodobně své počínání sám ukončí.

Blokovat uživatele

Zablokováním útočníka na svém profilu oběť docílí toho, že už ji agresor nebude moci zasílat další zprávy. V případě mobilního telefonu lze kontaktovat poskytovatele služby, čímž docílí stejného výsledku. Tohle řešení se však jeví jen jako dočasné, neboť

útočník má možnost si zakládat nové účty, případně měnit SIM karty, ze kterých může ve svém záměru pokračovat.

Ponechat si veškeré důkazy

Veškeré důkazy spojené s kyberšikanou je potřeba uschovat. Ačkoliv může být obsah zpráv pro oběť nepříjemný, nedoporučuje se jej mazat. Tyto důkazy mohou pomoci agresora odhalit a usvědčit. Dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy [MŠMT] (n. d.) je tedy dobré znát klávesové zkratky, které nám pomohou k uchování důkazů.

Důležité klávesové zkratky podle MŠMT (n. d.):

- Print screen (Prt Scr) - tato klávesová zkratka nám umožní zaznamenat aktuální obsah obrazovky, který se dá posléze uložit do podoby wordu pomocí kláves CTRL V
- CTRL C a CTRL V - tyto klávesové zkratky slouží ke kopírování textu (ctrl c) a jeho následnému vložení (ctrl v)
- CTRL A - tato zkratka označí všechnen obsah, který je pak možný zachovat pomocí výše uvedených zkratek sloužících ke kopírování a vložení
- CTRL F - po použití této zkratky se nám na obrazovce objeví vyhledávač, který v textu vyhledá námi zadaná klíčová slova
- CTRL P - umožňuje tisk aktuálního obsahu obrazovky

Svěřit se

Je důležité, aby se oběť se svým problémem někomu svěřila. Může se jednat o blízkého přítele. V případě dítěte je důležité, aby se obrátilo na dospělou osobu (učitele, rodiče), která mu lépe pomůže celou situaci řešit (Anonymous, 2009).

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) (MŠMT, n. d., 7).

V případě, že je situace vážná, je třeba se obrátit o pomoc na specializované instituce, jako je pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče nebo intervenční služby zabývající se kyberšikanou. Vždy je nutností spolupracovat s IT pracovníkem (MŠMT, n. d.).

1.10 Prevence kyberšikany

Jak už zde bylo zmíněno, neexistuje žádný způsob prevence, který by nás dokázal před kyberšikanou stoprocentně ochránit. Je však potřeba učinit kroky, které riziko výskytu kyberšikany alespoň sníží. Nutné je, aby se na její prevenci podílela rodina, škola, policie či další zástupci státní správy. Pro komplexní prevenci je důležitá jejich vzájemná spolupráce. Jednotlivé články nejsou schopny situaci vyřešit samostatně. Za tímto účelem vznikají nové organizace, které se snaží propojovat spolupráci těchto článků v prevenci kyberšikany (Vašutová, 2010).

1.10.1 Opatření v rodině

„Rodina je v životě jedince nejdůležitější skupinou. V případě přístupu k technologiím a řešení problémů spojených s kyberšikanou lze rodinu považovat za nejdůležitější článek“ (Vašutová, 2010, 100).

Prevence v rodině by měla začít ve chvíli, kdy se dítě poprvé dostane do kontaktu s informačními komunikačními technologiemi. Důležité je dítě dostatečně poučit o problémech, do kterých se může při používání informačních komunikačních technologií dostat. Krejčí in Vašutová (2010, 100) tvrdí, že jedinci, kteří se setkají s kyberšikanou a jsou o ní dostatečně informováni (jak zakročit, na koho se obrátit o pomoc), mají větší šanci celou situaci správně vyhodnotit a vyřešit.

Rodiče by měli podle Vašutové (2010):

- Vést své děti k slušnému chování vůči ostatním jedincům, a to jak v reálném životě, tak prostřednictvím informačních komunikačních technologií.
- Poučit své děti o bezpečném chování na internetu.
- Přesvědčit se, že škola jejich dětí má vzdělávací program zabývající se bezpečností na internetu.
- Být dobrým vzorem při používání těchto technologií.
- Zajímat se o aktivity svých dětí na internetu či mobilním telefonu.
- Používat filtrační programy sloužící k zamezení přístupu na nebezpečné stránky.
- Vybudovat si u dětí důvěru a pocit, že se jim mohou s čímkoliv svěřit.

1.10.2 Opatření ve škole

Škola by měla mít ve školním řádu zahrnuta jasná pravidla a opatření pro užívání informačních komunikačních technologií, zejména internetu a mobilních telefonů. Tato pravidla by podle Vašutové (2010) měla obsahovat:

- Přísný zákaz používání mobilních telefonů v průběhu hodiny, čímž se předejde natáčení nebo focení žáků a pedagogů. V případě porušení je mobil zabaven třídním učitelem a vydán pouze rodičům dítěte.
- V první hodině předmětu informační a komunikační technologie (IKT) jsou studentům sdělena pravidla pro práci s počítačem, která jsou posléze vyvěšena v počítačové místnosti.
- Používání programu, který umožňuje učiteli monitorovat činnost studentů na počítačích v hodinách IKT.
- Zamezení v přístupu na vybrané internetové stránky (převážně stránky s pornografickým obsahem).
- Každý student má svůj vlastní účet, jehož přihlašovací údaje zná jen on sám, přihlašování na cizí účty je trestáno.
- Veškerá činnost studentů na internetu je zaznamenávána a lze ji zpětně dohledat.

Dále je důležité, aby škola pravidelně proškolovala své pedagogy. Školení může probíhat formou školních porad týkajících se bezpečného chování dětí na internetu či odborných seminářů, na které vedení školy pozve odborníka, který pedagogickému sboru poskytne aktuální informace z dosavadních studií, případně rekapituluje výsledky nejnovějších výzkumů. Školení pedagogického sboru se může ujmout také školní metodik prevence či školní psycholog (Vašutová, 2010).

Samotný pedagog by se pak měl snažit rozvíjet u svých žáků empatii, čímž posílí jejich taktnost vůči ostatním. Důležité je udržovat pozitivní a přátelské klima ve třídě. Toho pedagog docílí zejména zařazováním společných projektů do výuky. Dále by měl své žáky vést k úctě vůči druhým a snažit se s nimi vybudovat pozitivní vztah. Blízký vztah žáků se svým učitelem přispívá k tomu, že se žáci častěji svěřují svému učiteli se svými problémy (Vašutová, 2010).

1.11 Kde hledat odbornou pomoc

- Pedagogicko-psychologická poradna - státní zařízení, které poskytuje pomoc při řešení výukových a výchovných problémů dítěte, do kterých spadají i sociálně patologické jevy (kyberšikana). Tyto služby jsou bezplatné (Anonymous, n. d.).
- Středisko výchovné péče - instituce, která nabízí pomoc osobám podílejícím se na výchově dětí (Národní ústav pro vzdělávání, n. d.).
- Sociálně-právní ochrana dětí - instituce zabezpečující práva a ochranu dětí (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009).
- Policie České republiky - v případě nežádoucího obsahu či aktivit na internetu je možné kontaktovat oddělení policie České republiky, případně vyplnit internetový formulář, který lze najít na internetové stránce <http://aplikace.policie.cz/hotline/> (Kopecký & Szotkowski, 2015).

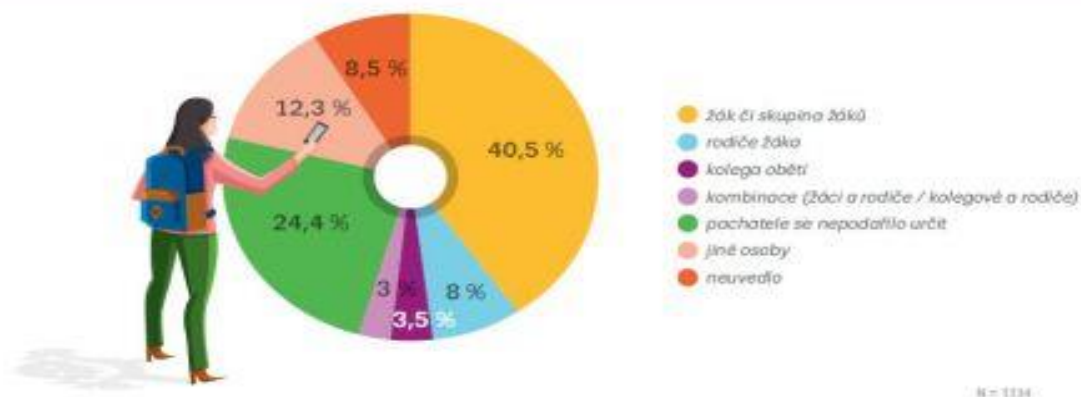
Online poradenství:

- Projekt E-Bezpečí - jedná se o projekt Pedagogické fakulty Univerzity Palackého, který analyzuje internetovou kriminalitu a podílí se na její prevenci. Součástí projektu je online poradna, která se nachází na internetové stránce <http://poradna.e-bezpeci.cz> (Kopecký & Szotkowski, 2015).
- Saferinternet - projekt, který je součástí Národního centra bezpečnějšího internetu. Podporuje vzdělávání (hlavně dětí) v oblasti bezpečného užívání internetu a taktéž se podílí na prevenci kyberšikany. Poradenské centrum nalezneme na stránce <http://pomoconline.saferinternet.cz> (Anonymous, n. d.).

1.12 Pedagog jako oběť kyberšikany

Kyberšikana ve školním prostředí nemusí probíhat pouze mezi žáky. Stále častěji přibývá případů, kdy se obětí stává samotný učitel. V roce 2016 proběhl Národní výzkum kyberšikany českých učitelů, který ukázal, že z více než 5100 učitelů, kteří se zapojili do výzkumu, se 21,73 % stalo obětí kyberšikany. Ta se nejčastěji uskutečňuje na sociálních sítích, dále pak přes mobilní telefon, email či webové stránky (Kopecký, 2016).

Kdo jsou pachatelé

Obrázek 2. Procentuální zastoupení jednotlivých pachatelů (Kopecký, 2016, 1).

Podle Kopeckého (2016) více než polovina učitelů nenahlásí svůj problém vedení školy. Může za to především fakt, že učitelé považují kyberšikanu za vlastní neúspěch. Často se snaží svůj problém přehlížet a věří, že postupem času sám odezní. Svým jednáním se stávají špatnými vzory pro studenty, kteří o kyberšikaně vědí. Dalším důvodem je obava učitelů, že škola nijak nezasáhne vůči tomuto problému, tudíž je zbytečné jej hlásit a zbytečně na něj upozorňovat. Obava, zdali se vedení školy postaví na stranu šikanovaného učitele, patří mezi další důvody, proč si učitelé nechávají svůj problém pro sebe. Jsou zaznamenány případy, kdy se škola přiklonila na stranu agresorů, kteří se dopouštěli kyberšikany na učitele a celý proces vyšetřování zastavila.

Velmi častým důvodem je také nežádoucí publicita, které by mohla být škola vystavena v případě zveřejnění případu šikany učitele médii. Učitelé a vedení školy proto kyberšikanu utajují, nechtějí, aby se informace o existenci šikany na dané škole zveřejnily, protože by se toto promítlo do počtu žáků – rodiče by nemuseli chtít své děti na tuto školu zapisovat, protože se na ní objevila šikana či kyberšikana. V této souvislosti má rovněž vedení školy často strach z možné kontroly, která by mohla odhalit např. nedostatky v dodržování interních norem, nedostatečně zpracované minimální preventivní programy školy apod. (Kopecký, 2016, 1).

Případů, kdy se stal obětí kyberšikany pedagog, stále přibývá. Navzdory tomuto faktu nebyla v posledních letech učiněna žádná důležitá opatření, která by zajišťovala ochranu učitelů. Samotní učitelé pochybují, že se touto tematikou někdo zabývá. Učitelé se tedy snaží budovat kladné vztahy se svými žáky a udržovat pozitivní klima ve třídě, což přispívá ke snížení rizika výskytu kyberšikany na škole (Kopecký, 2016).

1.13 Sociální sítě

„Sociální síť je internetová služba, která umožňuje svým členům vytvářet veřejné, uzavřené nebo firemní profily, prezentace, diskuzní fóra, a nabízí prostor pro sdílení fotografií, videí, obsahu a dalších aktivit“ (Kožíšek & Písecký, 2016, 24).

Sociální sítě jsou v dnešní době velmi populární. Lidé jsou díky nim schopni snadněji komunikovat mezi sebou či navazovat nová přátelství. Tyto služby nevyužívají pouze mladí lidé, ale i dospělí uživatelé internetu, kteří tvoří u nejpobulárnějších sociálních sítí dokonce nejpočetnější uživatelskou základnu (Ševčíková et al., 2014). Dle Kožíška a Píseckého (2016) se uživatelská základna sociálních sítí začala nejrychleji rozrůstat převážně v období tzv. „neomezeného internetu“, kdy se zlepšila jeho dostupnost a finanční nákladnost.

Sociální sítě se používají především pro komunikaci a sebe prezentaci jejich uživatelů, přičemž jednotlivé „profily“ (tedy vytvořené registrace) lze propojovat mezi tzv. „přáteli“ („přítel“ – „friend“ je termín převzatý z nejrozšířenější sociální sítě Facebook), je možné vytvářet různé skupiny, do cizích skupin se přidávat, přidávat také vlastní fotky, sledovat a komentovat fotky přátel a posílat si vzkazy prostřednictvím zabudovaného „messenger“, tedy programu za tímto účelem vytvořeným (Ševčíková et al., 2014, 23).

1.13.1 Sociální sítě v České republice

Nejznámější České sociální sítě dle Kožíška a Píseckého (2016, 25):

- Lidé.cz - nejznámější seznamovací síť v České republice.
- Xchat.cz - bývalá sociální síť, dnes je stránka využívána převážně na chatování.
- Libimseti.cz - sociální síť využívaná k chatu a seznamování.
- Spolužáci.cz - stránka, která spojuje současné i bývalé spolužáky do uzavřených komunit.

- ČSFD.cz - největší česká filmová databáze a sociální síť určená pro kinematografické obdivovatele.
- Šťěstí.cz - seznamka určená pro starší uživatele.
- Seznamka.cz - služba nabízející seznámení pomocí inzerátů.

Tyto stránky měly před nástupem facebooku až několikamiliónové uživatelské základny. Dnes je tento počet značně nižší (Kožíšek & Písecký, 2016).

1.13.2 Mezinárodní sociální sítě

Podle Kožíška a Píseckého (2016, 26) patří mezi nejpopulárnější zahraniční sociální sítě:

- Facebook - jedná se o nejrozšířenější sociální síť na světě, jejíž uživatelskou základnu tvořilo v roce 2016 1,5 miliardy lidí, což z ní dělalo třetí největší webovou službu na světě. Svou popularitu si získala především díky možnosti vzájemné interakce mezi uživateli.
- Instagram - služba, která umožňuje svým uživatelům zveřejňovat fotografie či krátké videozáznamy, které mohou být následně upravovány. Ke sdílenému obsahu má uživatel možnost přidělit tzv. „hashtagy“, což jsou slova či slovní spojení, které slouží pro snazší vyhledávání fotografií či videí s podobnou tematikou.
- Twitter - tato sociální síť je oblíbená převážně mezi firmami a publicisty. Poskytuje svým uživatelům možnost zveřejňovat stručné zprávy (tzv. tweety), které mohou následně sledovat příznivci autora dané zprávy (tzv. followers).
- Ask.fm - sociální síť, která si získala svou oblibu převážně u mladších uživatelů. Základní myšlenka sítě spočívá v psaní otázek na zed' ostatních uživatelů, kteří na ně mohou či nemusí reagovat. Otázky mohou být kladeny také anonymně, což zapříčiňuje zvýšený výskyt netaktního chování uživatelů sítě.
- LinkedIn - profesní síť určena převážně pro lidi hledající práci. Uživatelé na své profily umisťují životopisy, podle kterých personalisté následně vybírají vhodné kandidáty na volné pracovní pozice.
- YouTube - služba, která umožňuje uživatelům zveřejnit svá videa či přehrát a následně okomentovat videa ostatních.

1.13.3 Obsah na sociálních sítích

V první řadě je nutno podotknout, že převážná část obsahu na sociálních sítích je tvořena samotnými uživateli (Kožíšek & Písecký, 2016). Sociální sítě jsou brány jako určitý způsob sebe prezentace. S tímto názorem souhlasí i Pospíšilová (2016), která dokonce tvrdí, že uživatelé sociální sítě facebook berou sebe prezentaci jako nutnost spojenou s používáním této sítě. Sebe prezentace znamená, že o sobě uživatelé prozrazují jisté informace, které se dělí na faktické, kam se řadí jméno, věk, adresa bydliště nebo online kontakty, a osobní, které zahrnují zážitky, názory či životní postoje uživatelů. Sebe-odkrývání je velmi podstatné mezilidské chování, které se podílí na popularitě jedince a zlepšuje jeho schopnost intimity ve vztazích. V online prostředí pak vede k nárůstu přátel. Nadměrné sebe-odkrývání však s sebou nese i určitá rizika (Ševčíková et al., 2014).

1.13.4 Rizika spojená s publikováním informací na sociálních sítích

Pro internet je typické, že dokáže dlouhodobě uchovat informace a zároveň je rychle šířit mezi ostatními uživateli. Může se jednat jak o informace neškodné (naš oblíbený film), tak o informace, které úzce souvisí s naší osobou. Mezi takové řadíme převážně identifikační údaje a informace psychosociálního charakteru (Ševčíková et al., 2014). Šmahaj (2014) tvrdí, že lidé na sociálních sítích sdílejí důvěrné informace, přestože jsou si vědomi, že na internetu nelze zachovat plnou anonymitu. Toto chování pak může vést k jejich zneužití.

Dle Ševčíkové et al. (2014, 56) publikování důvěrných informací může způsobit:

- Potíže v interpersonálních vztazích a v profesním životě
- Vyloučení ze školy či ztrátu zaměstnání
- Kyberšikanu

Projevy šikany na sociálních sítích mohou zahrnovat například ubližující komentáře (k fotografiím, statusům aj.), úpravu a zveřejňování fotek nebo zveřejňování osobních informací. Na sociálních sítích se pak takový obsah bleskově šíří v rámci sociálních kruhů, na kterých oběti záleží (například jsou pro ni referenční skupinou). Stejně tak může v rámci sociálních sítí snadno dojít k vyloučení a ostrakizaci - oběť je vyloučena ze skupin a událostí, smazána ze seznamu přátel a podobně (Černá et al., 2013, 28).

Nadměrné sdílení informací je záležitostí převážně dospívajících, kteří dostatečně nelpí na ochraně svého soukromí, čímž samy sebe vystavují výše uvedeným rizikům (Ševčíková et al., 2014).

PRAKTICKÁ ČÁST

2 CÍLE PRÁCE

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaká je informovanost studentů Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého (studijního programu Tělesná výchova a sport) o kyberšikaně a postupech při jejím šetření.

2.1 Dílčí cíle

- A) Zjistit, jak jsou studenti obeznámeni s problematikou kyberšikan.
- B) Zjistit, zda mají studenti znalosti o aktérech kyberšikan.
- C) Zjistit, jak by studenti jako pedagogové postupovali v případě zjištění kyberšikan.

2.2 Výzkumné otázky

- 1) Jaké mají studenti znalosti o problematice kyberšikan?
- 2) Jaké mají studenti znalosti o aktérech kyberšikan?
- 3) Jaká je znalost studentů o doporučených postupech pro pedagogické pracovníky při řešení kyberšikan?

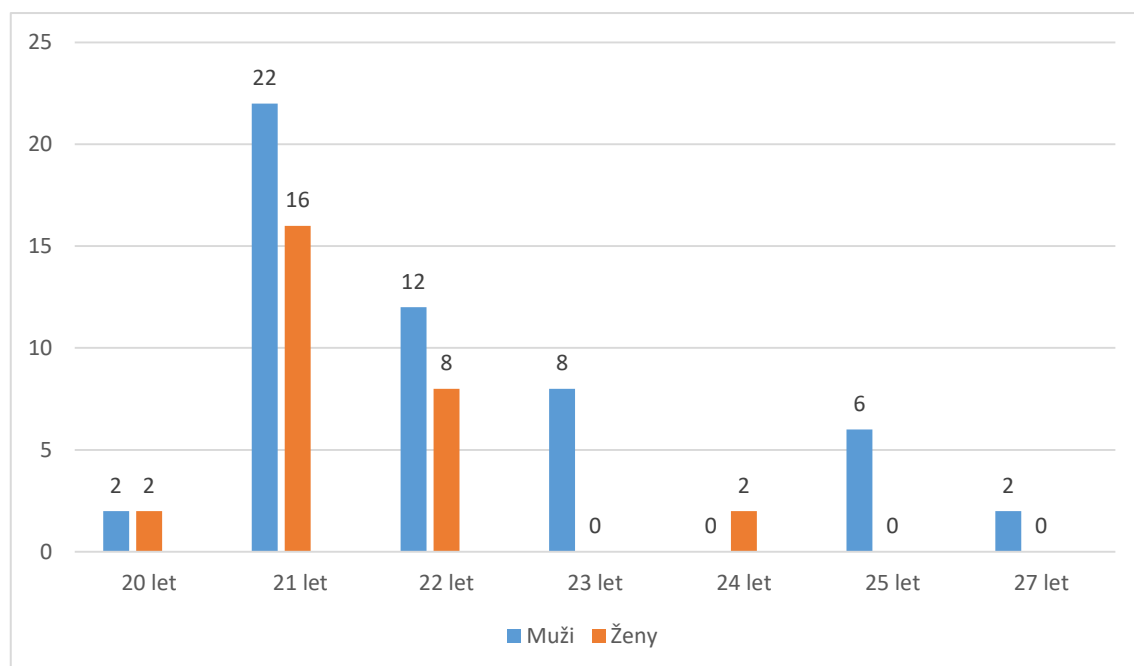
3 METODIKA

3.1 Výzkumný soubor

Výzkumné šetření se uskutečnilo ve dnech 5. 6. 2017 až 12. 6. 2017 v prostorách Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Výzkum byl proveden na studentech druhého ročníku Fakulty tělesné kultury (studijního programu Tělesná výchova a sport), kteří byli požádáni o vyplnění krátkého dotazníku týkajícího se kyberšikany a postupech při jejím řešení.

Do výzkumného šetření bylo zapojeno 80 studentů, kteří podepsali informovaný souhlas o dobrovolné účasti na výzkumu. Při rozdávání dotazníků byli studenti seznámeni s pokyny pro jejich vyplnění. Šetření probíhalo v učebně NC-518, kde měli studenti na vyplnění dostatek času a nebyli ničím rušeni.

Na základě žádosti byl projekt dne 18. 5. 2017 schválen Etickou komisí FTK UP pod jednacím číslem 43/2017.

Obrázek 3. Věkové zastoupení skupiny

3.2 Výzkumné metody

Pro tento výzkum byla použita kvantitativní metoda. Ke sběru informací byl použit dotazník vytvořený autorem bakalářské práce. Dotazník se skládal z 11 otevřených a uzavřených otázek, jehož cílem bylo získat názory a fakta respondentů. Dotazník byl vytvořen tak, aby byl pro respondenty dobře srozumitelný a časově nenáročný.

Otázky byly rozloženy do 3 celků. První tři otázky byly zaměřeny na informovanost studentů o kyberšikaně, otázky číslo 4, 5 a 6 zjišťovaly, jak vnímají studenti aktéry kyberšikany a otázky číslo 7 až 11 se zaměřovaly na znalost studentů o doporučených postupech pedagogických pracovníků při řešení kyberšikany.

Výsledky z dotazníků byly zpracovány v programu Microsoft Excel a následně interpretovány pomocí sloupcových či výsečových grafů.

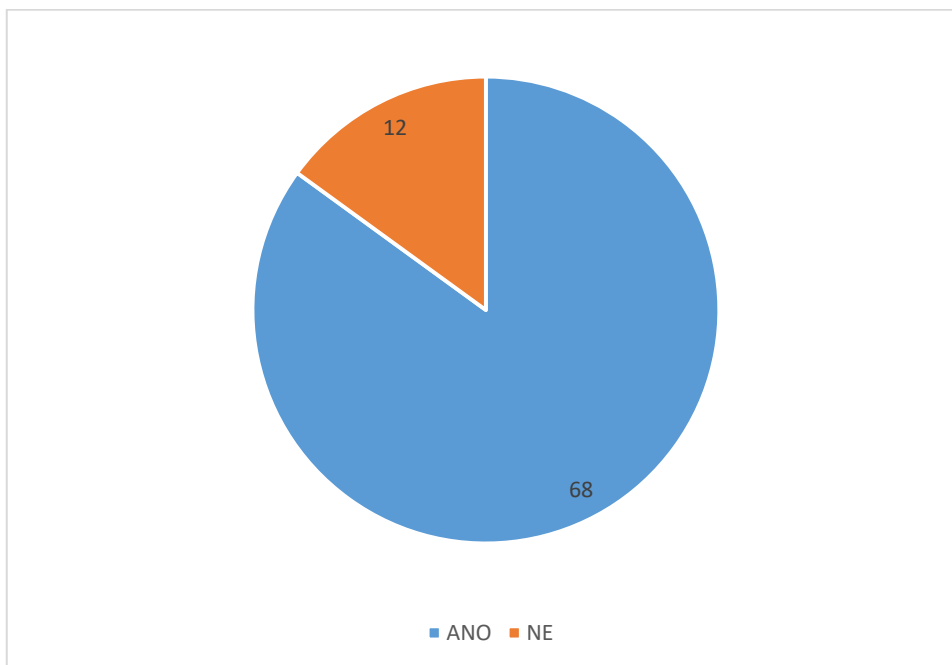
4 VÝSLEDKY

Výsledky dotazníkového šetření jsou zaznamenány do tabulek a grafů spolu se slovním hodnocením.

Výzkumná otázka 1 (otázky 1,2 a 3 v dotazníku)

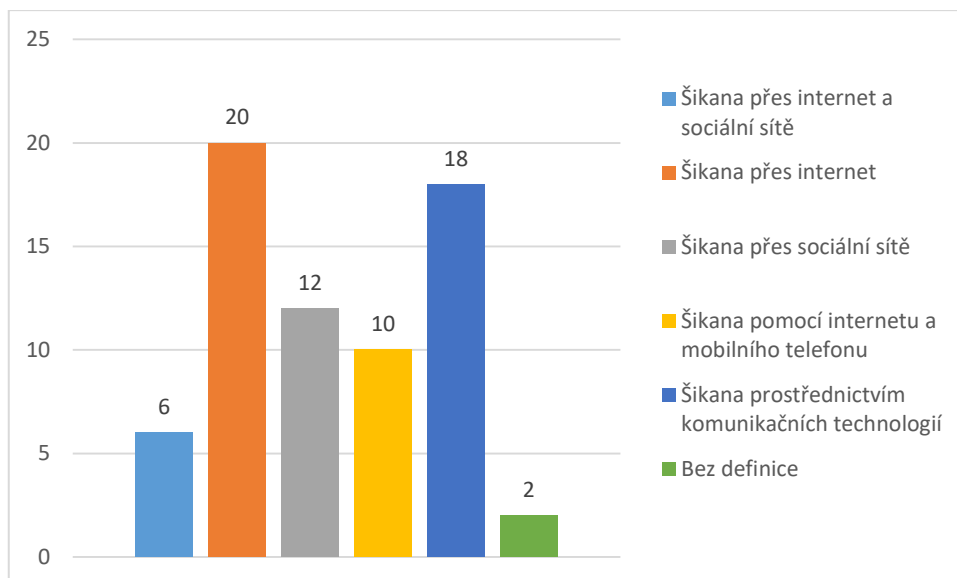
Jaké mají studenti znalosti o problematice kyberšikany?

1. Setkal/a jste se s pojmem kyberšikana? Pokud ano, napište, co si pod tímto pojmem představíte.

Obrázek 4. Graf znázorňující znalost pojmu kyberšikana (n=80)

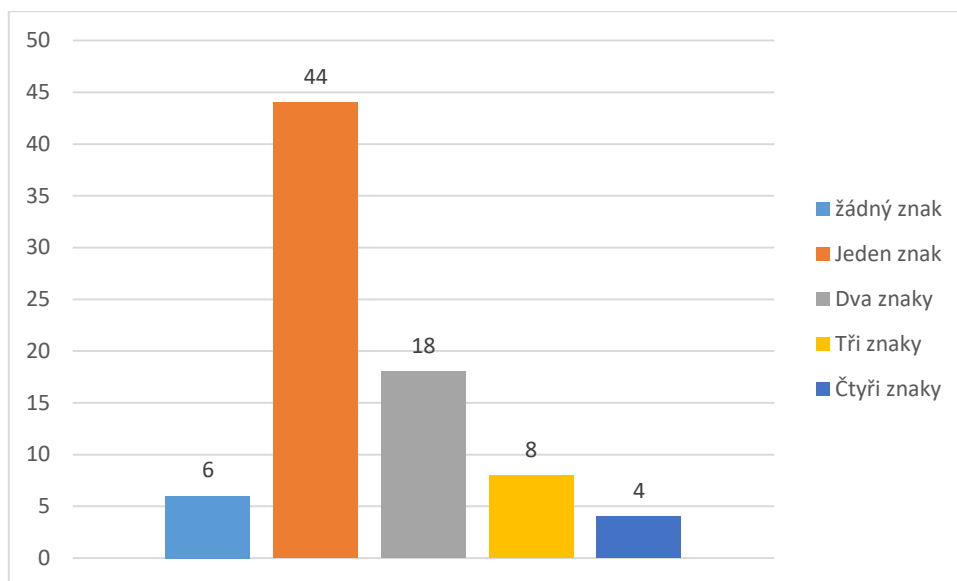
Z grafu je patrné, že 68 respondentů (85 %) se již setkali s pojmem kyberšikana a 12 studentů (15 %) se s tímto pojmem zatím neseťkalo.

Obrázek 5. Definice kyberšikany podle respondentů (n=68)

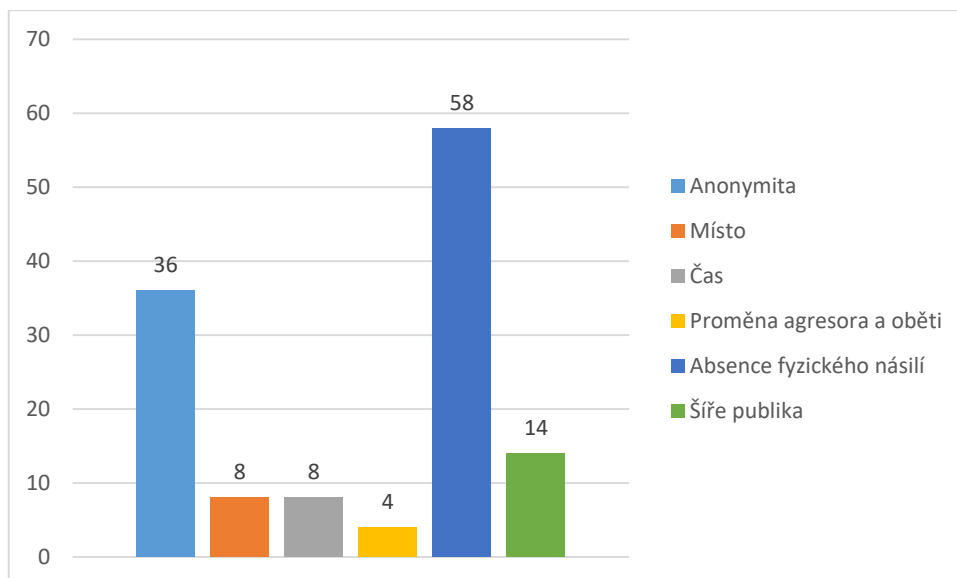
Z 68 studentů, kteří se již s pojmem kyberšikana setkali, uvedlo pouze 66 z nich, co si pod tímto pojmem představují. Nejčastější definice byla „šikana přes internet“, kterou uvedlo 20 respondentů (29,41 %), dále „šikana prostřednictvím komunikačních technologií“, kterou uvedlo 18 respondentů (26,47 %), „šikana přes sociální sítě“ uvedlo 12 respondentů (17,64 %), „šikana pomocí internetu a mobilního telefonu“ uvedlo 10 respondentů (14,70 %) a „šikana přes internet a sociální sítě“ uvedlo 6 respondentů (8,82 %). Dva respondenti (2,94 %) sice zaškrtnuli, že se s pojmem kyberšikana už setkali, přesto nedokázali napsat, co si pod tímto pojmem představují.

2. Dokázal/a byste vyjmenovat typické znaky, kterými se kyberšikana liší od tradiční šikany?

Obrázek 6. Graf interpretující znalosti studentů o znacích kyberšikany (n=80)

Graf znázorňuje počet znaků, které studenti dokázali vyjmenovat. Maximální počet byl stanoven na šest znaků. Z grafu je patrné, že 6 studentů (7,5 %) nedokázalo vyjmenovat jediný znak, kterým se kyberšikana liší od tradiční kyberšikany, 44 studentů (55%) dokázalo vyjmenovat jeden znak, 18 studentů (22,5 %) vyjmenovalo dva znaky, 8 studentů (10 %) dokázalo vyjmenovat tři znaky a 2 studenti (5 %) dokázali vyjmenovat čtyři znaky, což byl nejvyšší dosažený počet.

Obrázek 7. Zastoupení jednotlivých znaků (n=80)

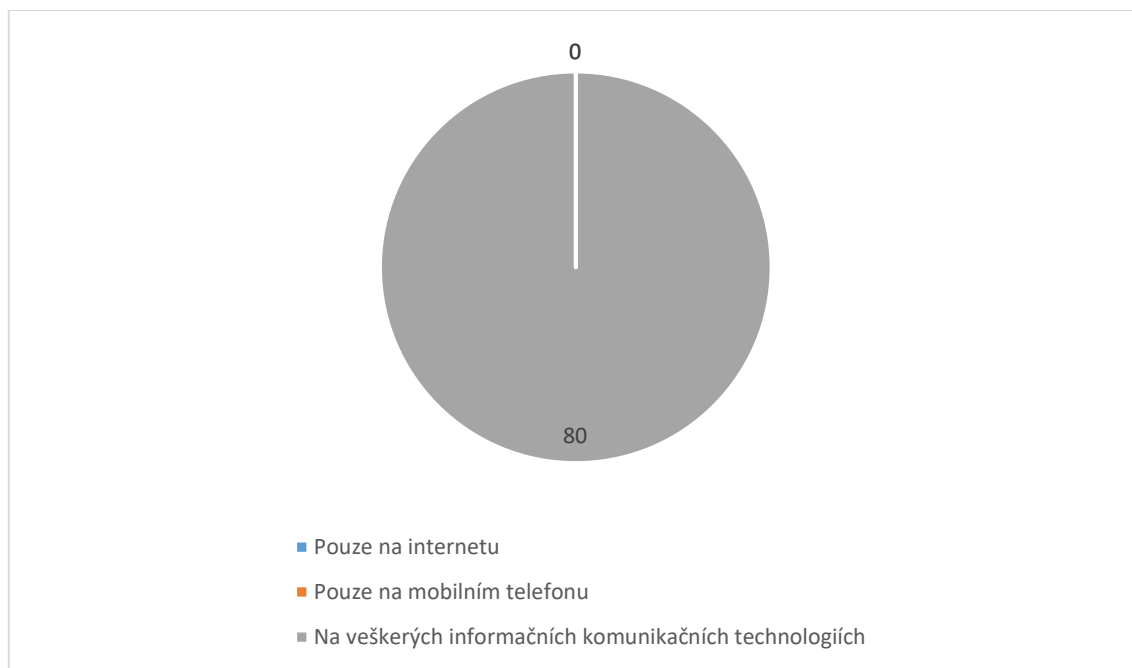
Tento graf demonstruje znalost studentů o jednotlivých znacích, kterými se kyberšikana liší od tradiční šikany. Z grafu je patrné, že studenti nejčastěji uváděli „absenci fyzického násilí“, kterou uvedlo 58 studentů (72,5 %), následovala „anonymita“, zmíněna 36 studenty (45 %), a „šíře publika“, kterou napsalo 14 studentů (17,7 %). Znaky „místo“ a „čas“ byli mezi studenty méně známé, neboť je uvedlo jen 8 studentů (10 %). Nejméně známý znak je poté „proměna agresora a oběti“, který uvedli pouze 4 studenti (5 %).

3. Kyberšikana může probíhat:

A) Pouze na internetu

B) Pouze na mobilním telefonu

C) Na veškerých informačních komunikačních technologiích

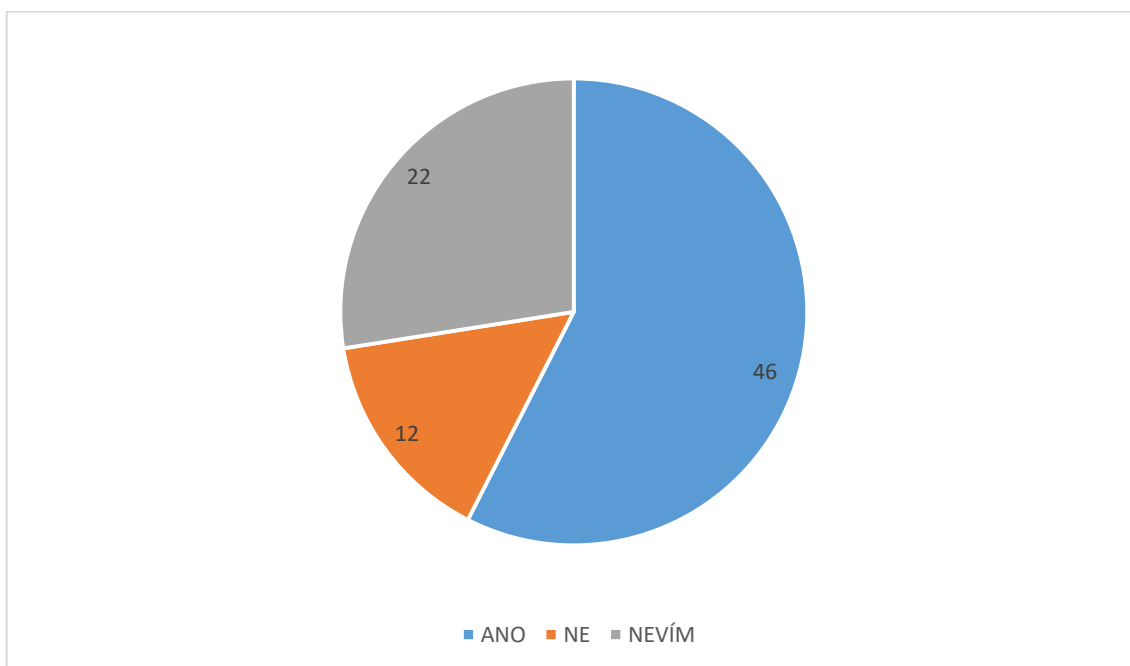
Obrázek 8. Výskyt kyberšikany (n=80)

Z grafu je zřejmé, že všech 80 (100 %) studentů uvedlo jako správnou odpověď možnost C, tedy že kyberšikana může probíhat „na veškerých informačních komunikačních technologiích“.

Výzkumná otázka 2 (otázky 4,5 a 6 v dotazníku)

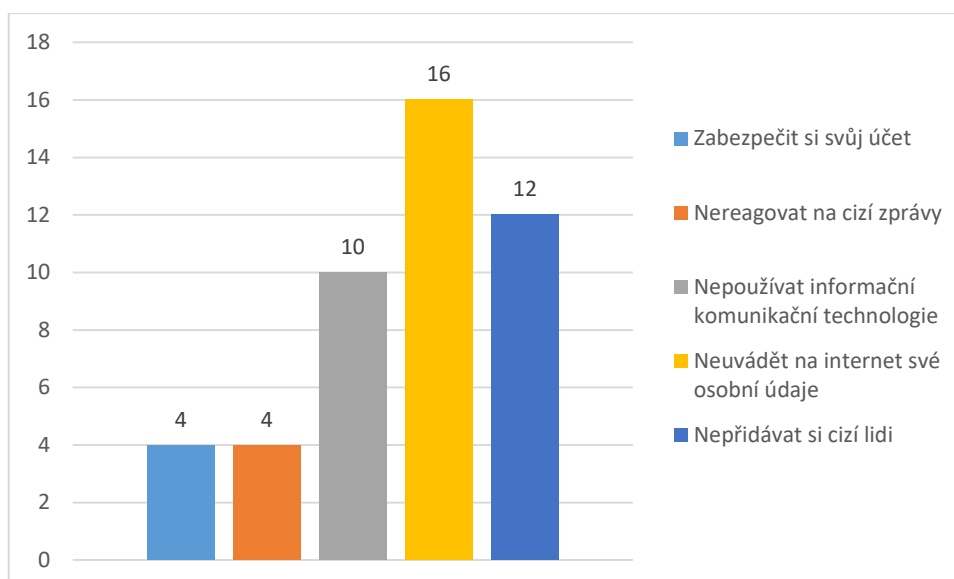
Jak studenti vnímají aktéry kyberšikany?

4. *Domníváte se, že je možné předejít možnosti stát se obětí kyberšikany?*

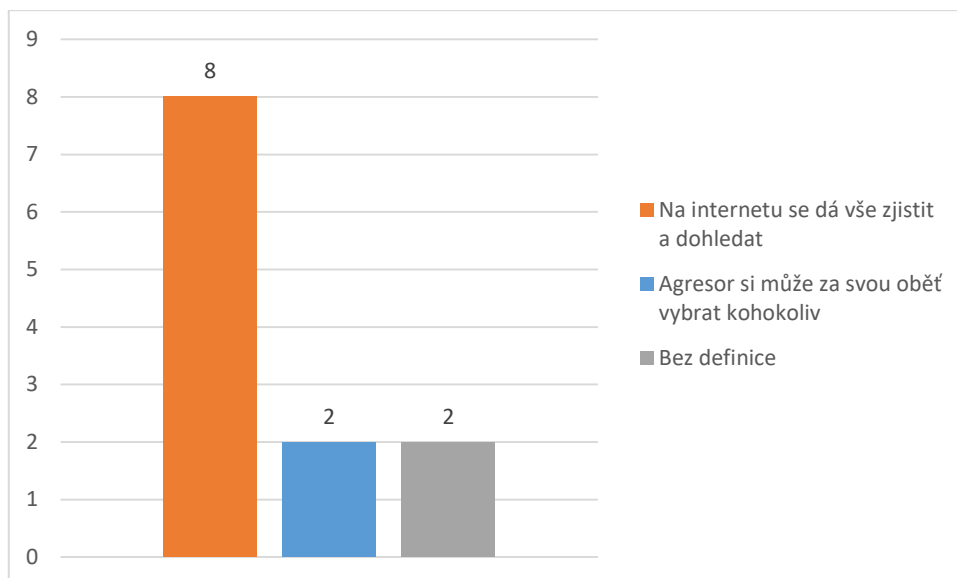
Obrázek 9. Informovanost studentů o oběti kyberšikany (n=80)

Z grafu můžeme vyčíst, že nejvíce studentů, konkrétně 46 (57,5 %), zastává názor, že je možné předejít možnosti stát se obětí kyberšikany, 22 studentů (27,5 %) neví, zdali je to možné a 12 studentů (15 %) se domnívá, že se kyberšikaně vyhnout nedá.

Obrázek 10. Odpovědi studentů, kteří reagovali kladně na otázku č. 4 (n=46)

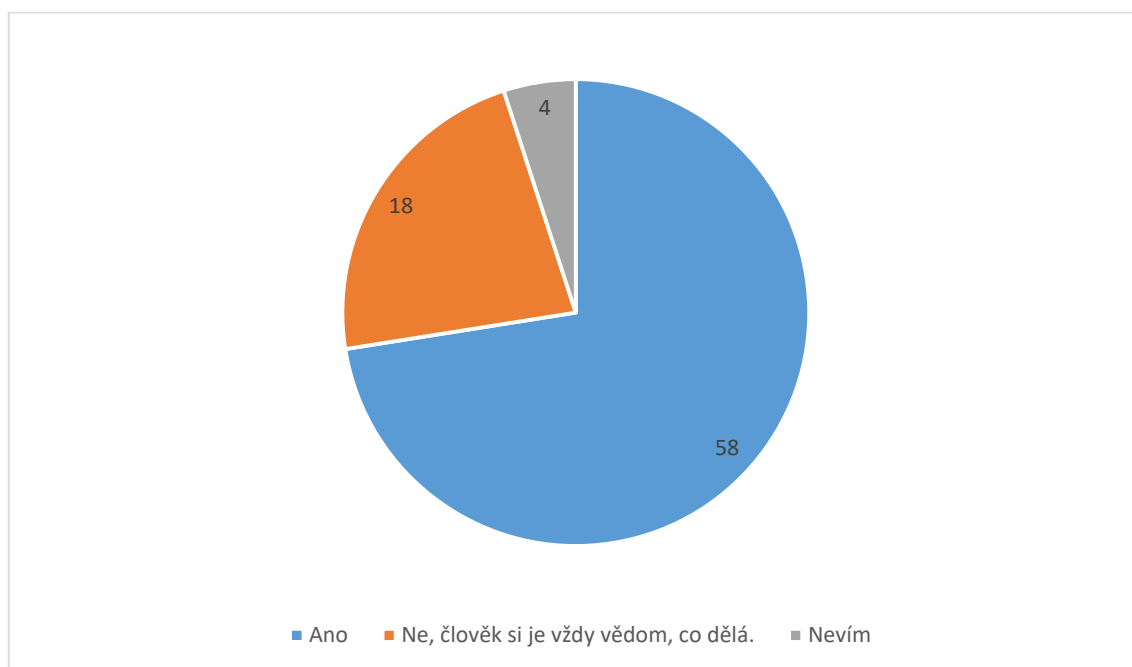
Z grafu můžeme vyčíst, že nejčastější reakcí studentů, kteří uvedli, že lze předejít možnosti stát se obětí kyberšikany, bylo „neuvádět na internet své osobní údaje“, což uvedlo 16 studentů (34,78 %). Druhou nejpočetnější odpovědí bylo „nepřidávat si cizí lidi“, s čímž se ztotožnilo 12 studentů (26,08 %). 10 studentů (21,73 %) napsalo „nepoužívat informační komunikační technologie“, 4 studenti (8,69 %) zastávali názor, že je důležité „zabezpečit si svůj účet“ a zbylí čtyři studenti (8,69 %) uvedli, že je důležité „nereagovat na cizí zprávy“.

Obrázek 11. Odpovědi studentů, kteří reagovali záporně na otázku č. 4 (n=12)

Z grafu je patrné, že ze studentů, kteří uvedli, že nelze předejít možnosti stát se obětí kyberšikany, 8 (66,66 %) zastává názor, že předejít možnosti stát se obětí kyberšikany je nemožné, neboť „na internetu se dá vše zjistit a dohledat“. Další 2 studenti (16,66 %) uvedli jako důvod fakt, že si „agresor může za svou oběť vybrat kohokoliv“. Zbylí dva studenti (16,66 %) nijak neodůvodnili svůj názor, že kyberšikaně nelze předejít.

5. Domníváte se, že je možné dopouštět se kyberšikany nezáměrně?

Obrázek 12. Názor studentů na nezáměrné konání kyberšikany (n=80)

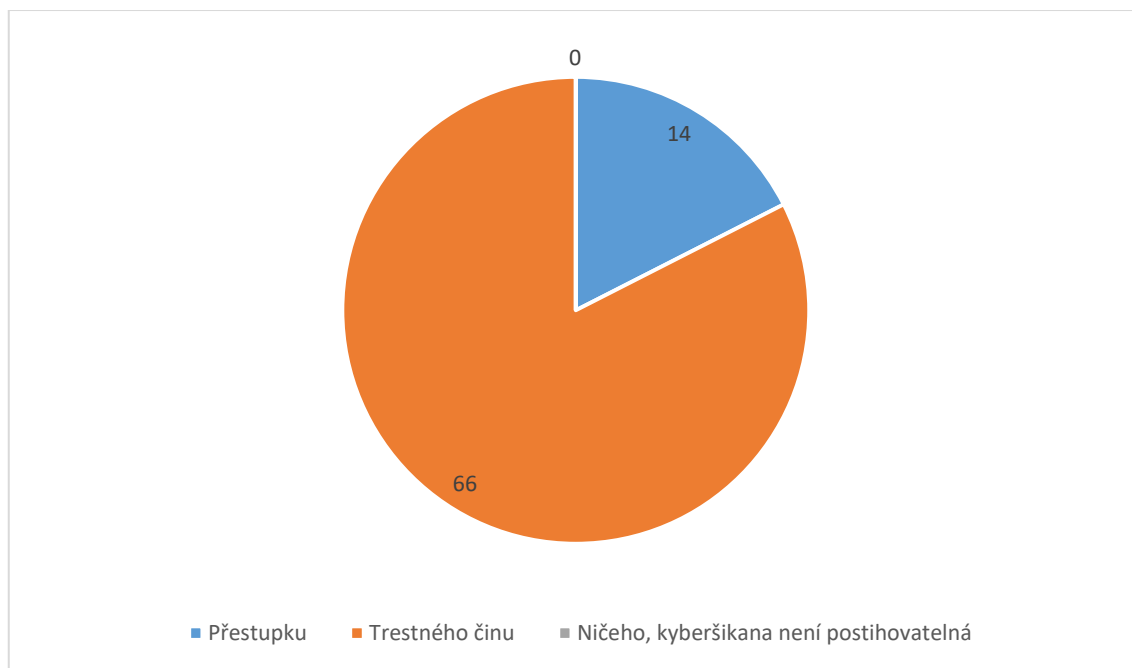
Z grafu plyne, že se 58 studentů (72,5 %) domnívá, že se lze dopouštět kyberšikany nezáměrně. Naopak 18 studentů (22,5 %) zastává názor, že kyberšikana je vždy záměrná, neboť člověk si je vždy vědom, co dělá. Zbylí 4 studenti (5 %) uvedli, že neví, zdali je možné dopouštět se kyberšikany nezáměrně.

6. Dle trestního zákoníku se agresor kyberšikanou dopouští:

A) Přestupku

B) Trestného činu

C) Ničeho, kyberšikana není postihovatelná

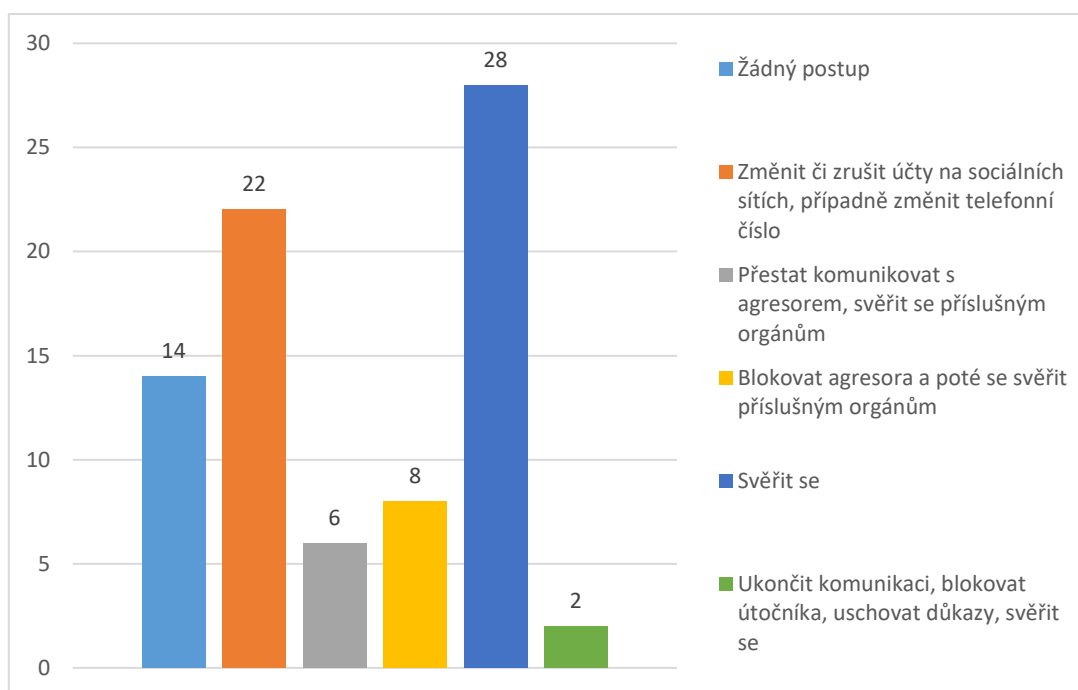
Obrázek 13. Postihy kyberšikany dle trestního práva (n=80)

Z grafu je patrné, že se většina studentů, konkrétně 66 (82,5 %), domnívá, že se agresor kyberšikanou dopouští trestného činu. Zbýlých 14 studentů (17,5 %) tvrdí, že se agresor dopouští „pouze“ přestupku. Odpověď C (ničeho, kyberšikana není postihovatelná) neuvedl v dotazníku žádný student.

Výzkumná otázka 3 (otázky 7,8,9,10 a 11 v dotazníku)

Jaká je znalost studentů o doporučených postupech pro pedagogické pracovníky při řešení kyberšikany?

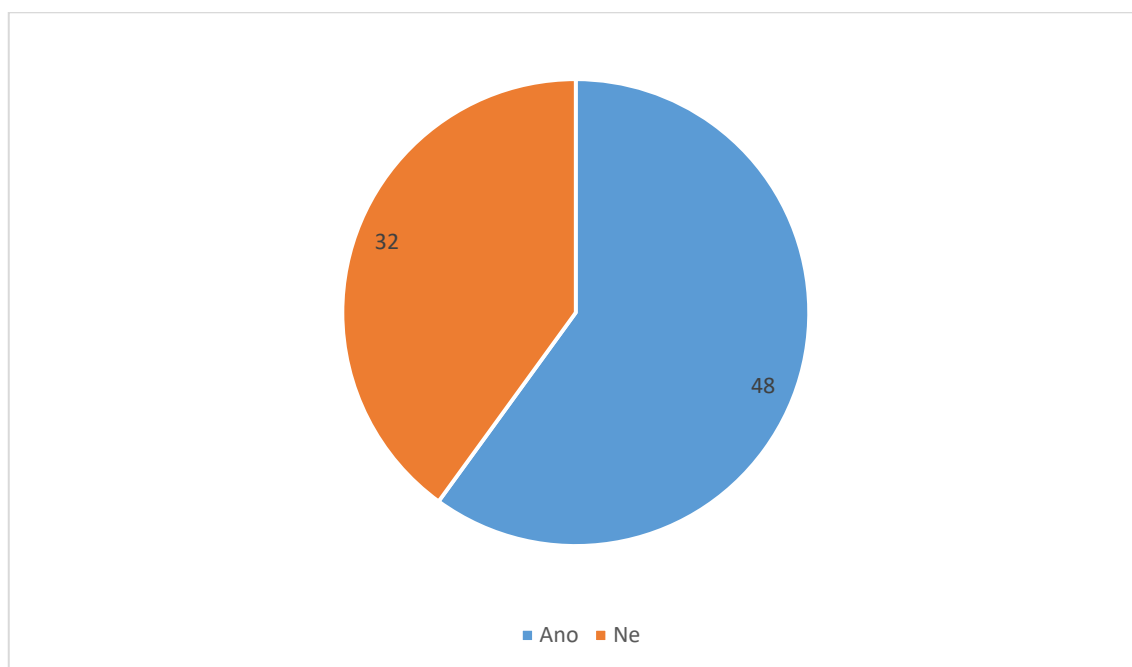
7. *Jaký postup řešení byste jako pedagog doporučil/a svému žákovi, který se stal obětí kyberšikany?*

Obrázek 14. Postupy řešení dle studentů (n=80)

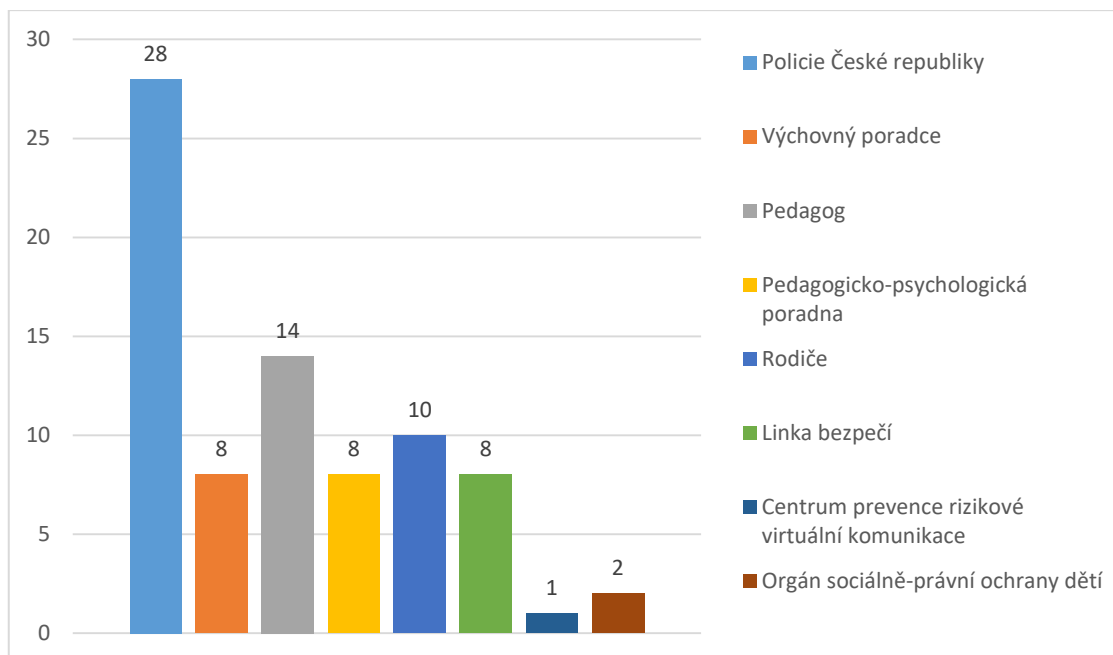
Graf nám demonstruje postupy řešení, které by studenti, jakožto pedagogové, doporučili žákovi, který se stal obětí kyberšikany. Z grafu vyplývá, že 14 studentů (17,5 %) nevedlo žádný postup řešení. 22 studentů (27,5 %) by oběti doporučilo, aby si „změnila či zrušila účet na sociálních sítích, případně změnila své telefonní číslo“. 6 studentů (7,5 %) doporučilo, aby oběť „přestala komunikovat s agresorem a svěřila se příslušným orgánům“, 8 studentů (10 %) napsalo, že je důležité nejprve „blokovat agresora a poté se svěřit příslušným orgánům“. Většina studentů, konkrétně 28 (35 %), by oběti doporučila, aby se pouze „svěřila“. Kompletní postup při obraně proti kyberútokům dokázali napsat jen 2 studenti (2,5 %), kteří by oběti doporučili, aby „ukončila komunikaci, blokovala útočníka, uschovala veškeré důkazy a svěřila se příslušným orgánům“.

8. *Věděl/a byste, kde se můžete v případě kyberšikany obrátit o pomoc?*

Obrázek 15. Schopnost studentů vyhledat odbornou pomoc při řešení kyberšikany (n=80)

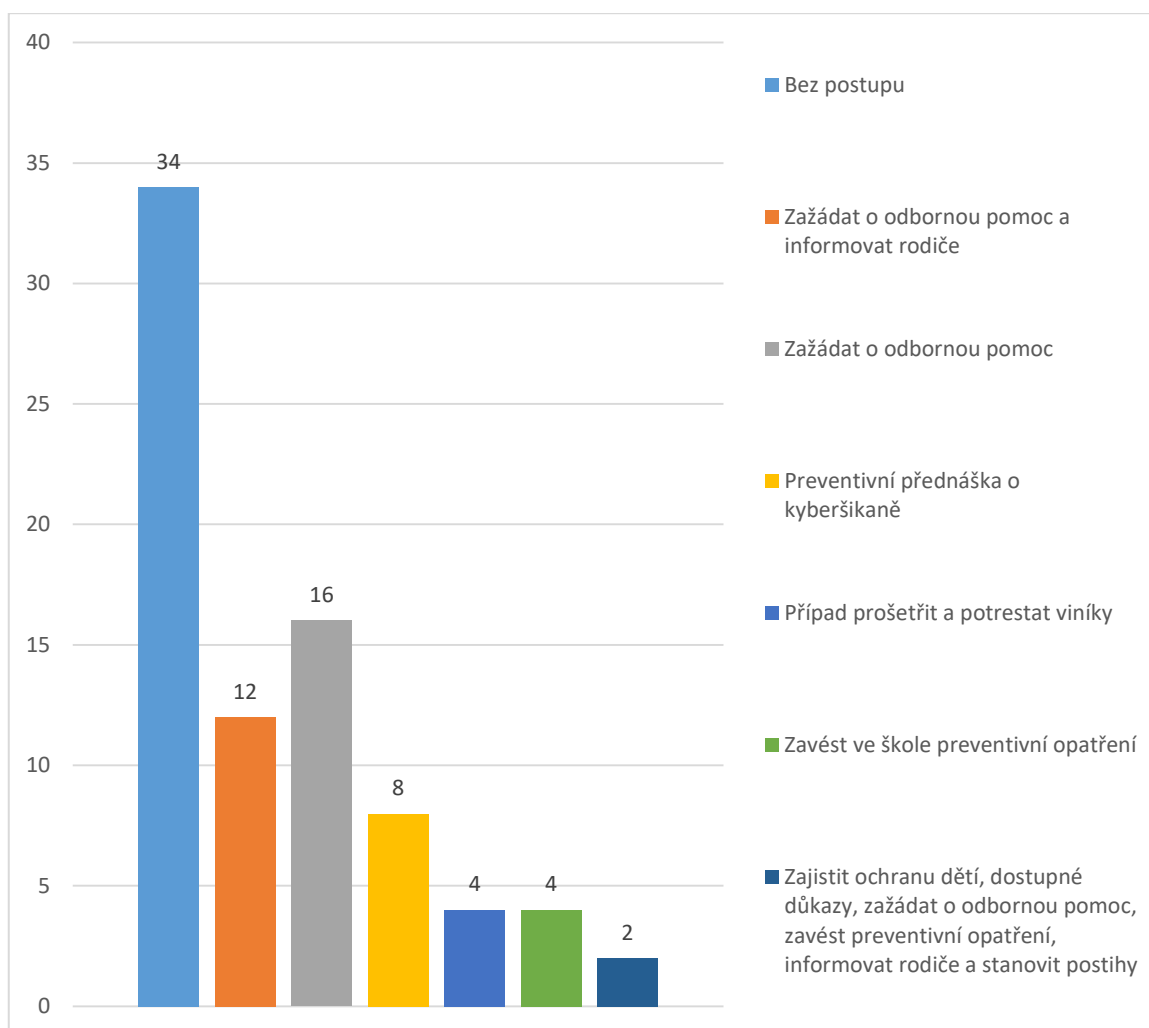
Z grafu je patrné, že 48 studentů (60 %) by vědělo, kde hledat pomoc při řešení kyberšikany. Druhá půlka studentů, konkrétně 32 (40 %), uvedlo, že by v případě řešení kyberšikany nevědělo, kde se obrátit o pomoc.

Obrázek 16. Instituce či poradci, kde by studenti hledali pomoc (n=48)

Z hodnot uvedených v grafu můžeme vyčíst, že nejčastěji se v odpovědích studentů objevila „policie České republiky“, kterou napsalo 28 studentů (58,33 %). Druhou nejčastější odpovědí byl „pedagog“, kterého uvedlo 14 studentů, 10 studentů (20,83 %) mělo mezi svými odpověďmi „rodiče“, 8 studentů (16,66 %) „linku bezpečí“ a 8 studentů (16,66 %) „pedagogicko-psychologickou poradnu“. „Výchovného poradce“ zaznamenalo taktéž 8 studentů (16,66 %) a 2 studenti (4,16 %) uvedli „orgán sociálně-právní ochrany dětí“. Pouze u jednoho respondenta (2,08 %) se v odpovědích vyskytlo „centrum prevence rizikové virtuální komunikace“.

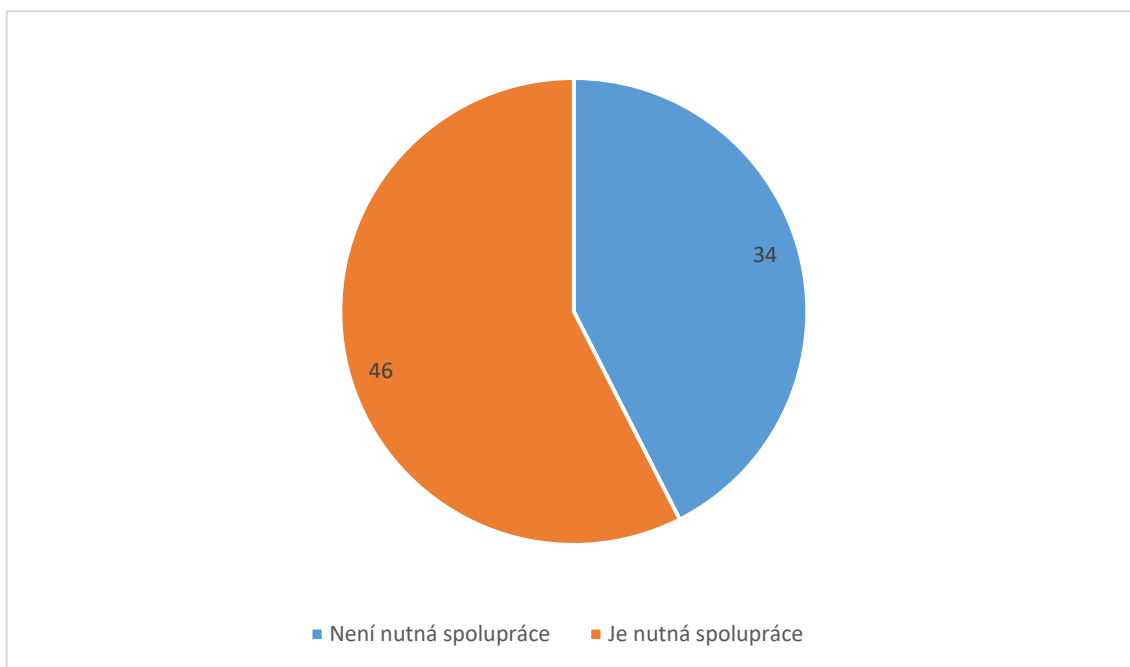
9. Věděl/a byste, jak se jako pedagog zachovat, kdyby se na vaší škole objevila kyberšikana?

Obrázek 17. Postupy studentů, jakožto pedagogů, při řešení kyberšikany (n=80)

Z výsledků z obrázku 17 můžeme vyčíst, že 34 studentů (42,5 %) neuvedlo v otázce č. 9 žádný postup. 16 studentů (20 %) by při řešení kyberšikany „zažádalo o odbornou pomoc“, 12 studentů (15 %) by „zažádalo o odbornou pomoc a informovalo by rodiče žáků“. 8 studentů (10 %) by ve škole „uspořádalo preventivní přednášku o kyberšikaně“, 4 studenti (5 %) by „případ prošetřili a potrestali viníky“, 4 studenti (5 %) by „ve škole zavedli preventivní opatření“. Pouze 2 studenti (2,5 %) uvedli kompletní prevenci, ve které by „zajistili ochranu dětí, dostupné důkazy, zažádali o odbornou pomoc (pedagogicko-psychologická poradna, policie,...), zavedli preventivní opatření, informovali rodiče žáků a stanovili postihy zainteresovaným osobám“.

10. Je při řešení kyberšikany nutná spolupráce s IT pracovníkem?

Obrázek 18. Spolupráce s IT pracovníkem (n=80)

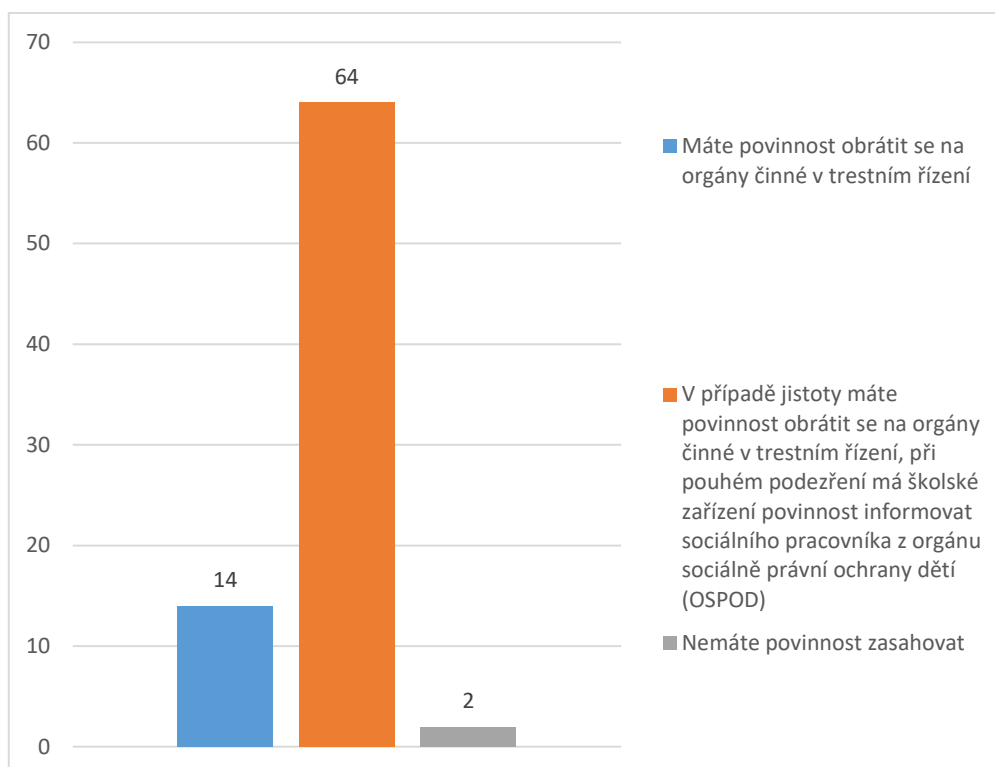
Z grafu je zřejmé, že nadpoloviční většina studentů, konkrétně 46 (57,5 %), se domnívá, že „je při řešení kyberšikany nutná spolupráce s IT pracovníkem“. 34 studentů (42,5 %) se naopak domnívá, že „spolupráce s IT pracovníkem není nutná“.

11. Pokud máte jako pedagog jistotu, že je na vaší škole páchána kyberšikana nebo přinejmenším podezření:

A) Máte povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení

B) V případě jistoty máte povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, při pouhém podezření má školské zařízení povinnost informovat sociálního pracovníka z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)

C) Nemáte povinnost zasahovat

Obrázek 19. Povinnost pedagoga při výskytu kyberšikany (n=80)

Z výsledků v grafu můžeme konstatovat, že se 14 studentů (17,5 %) domnívá, že má učitel v případě jistoty i pouhého podezření „povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení“. 64 studentů (80 %) uvedlo možnost B, tedy že „v případě jistoty má učitel povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, při pouhém podezření má školské zařízení povinnost informovat sociálního pracovníka z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)“. Zbylí 2 studenti (2,5 %) se domnívají, že „učitel nemá povinnost zasahovat“.

5 DISKUSE

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaká je informovanost studentů Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci (studijního programu Tělesná výchova a sport) o kyberšikaně a postupech při jejím šetření. Výzkum byl záměrně proveden na studentech druhého ročníku, kteří měli v letním semestru zapsaný předmět „Základy patopsychologie a sociální patologie“. V tomto předmětu jsou studenti neustále odkazováni na stránky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, na kterých se nacházejí metodické postupy řešení sociálně patologických jevů jako je právě kyberšikana, a odkud jsem převážně čerpal informace při sestavování dotazníku.

Z výsledků z otázky č. 1 můžeme usoudit, že 68 respondentů (85 %) se již setkala s pojmem kyberšikana, přičemž 66 z nich dokázalo popsat, co si pod tímto pojmem představuje. Tento výsledek jen utvrzuje fakt, že se v poslední době věnuje kyberšikaně stále větší pozornost, díky čemuž se více dostává do povědomí lidí.

U otázky č. 2 dokázalo 76 studentů (95 %) napsat alespoň jeden znak, kterým se kyberšikana liší od šikany tradiční. Nejrozšířenějším znakem byla „absence fyzického násilí“, kterou uvedlo 58 studentů, a „anonymita“, kterou uvedlo 36 studentů. Tyto dva znaky jsou pro kyberšikanu, dle mého názoru, nejvíce charakteristické, tudíž jsem předpokládal, že budou mezi studenty nejrozšířenější.

Na otázku č. 3, která se zabývala výskytem kyberšikany, odpověděli všichni studenti, že kyberšikana může probíhat „na veškerých informačních komunikačních technologiích“. Tento výsledek byl překvapující, neboť u otázky č. 1 nejvíce studentů (20) charakterizovalo kyberšikanu jako „šikanu prostřednictvím internetu“. Na základě tohoto faktu jsem předpokládal, že minimálně 20 zmíněných studentů zvolí odpověď A, tedy „pouze na internetu“.

Z výsledků otázky č. 4, která se zaměřovala na názor studentů, zdali je možné předejít možnosti stát se obětí kyberšikany, je patrné, že se 46 studentů (57,5 %) domnívá, že to možné je. Všech 46 studentů dokázalo racionálně zdůvodnit své rozhodnutí. 12 studentů (15 %) si poté myslí, že to možné není. Obě varianty můžeme brát jako správné. Stejný názor zastává i redaktor z projektu E-Bezpečí, který tvrdí, že neexistuje žádná ochrana, která by nás zaručeně chránila proti kyberútokům, můžeme pouze dodržovat pravidla, která šanci sníží (Anonymous, 2009).

Otázka č. 5 zjišťuje názor studentů na to, zdali je možné dopouštět se kyberšikany nezáměrně. 58 studentů (72,5 %) na tuto odpověď odpovědělo kladně. S touto odpovědí

se shoduje i Krejčí in Eckertová a Dočekal (2013), která tvrdí, že většina případů kyberšikany byla zpočátku brána jako pouhý vtíp, který se vymkl kontrole. 18 studentů (22,5 %) pak zastává názor, že „kyberšikana je vždy záměrná“ a 4 studenti (5 %) odpověděli možnostmi C, tedy „nevím“.

Otázka 6 se zabývala kyberšikanou v rámci trestního zákoníku. 66 studentů (82,5 %) se domnívá, že se agresor svým jednáním „dopouští trestného činu“ a 14 studentů (17,5 %) tvrdí, že se agresor svým jednáním „dopouští přestupku“. Obě varianty můžeme brát jako správné. To potvrzuje i Vlachová (2009), která tvrdí, že kyberšikana může naplňovat podstatu trestného činu, jako je ublížení na zdraví, vydírání či nebezpečné vyhrožování. Jednání může být však posouzeno „pouze“ jako přestupek proti občanskému soužití. Žádný ze studentů neuvedl, že „kyberšikana není postihovatelná“.

Největší neznalost studentů se prokázala v otázkách č. 7 a 9. V otázce 7 měli studenti, jakožto pedagogové, doporučit postup řešení žákovi, který se stal obětí kyberšikany, a v otázce 9 napsat, jak by jako pedagogové postupovali, kdyby se na jejich škole objevila kyberšikana. V obou případech byli pouze 2 studenti (2,5 %) schopni napsat kompletní postup řešení dle doporučeného postupu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Z toho plyne, že studenti, ačkoliv jsou odkazováni na stránky ministerstva, nedbají na toto doporučení, tudíž mají zásadní nedostatky v oblasti prevence.

Otázka 8 zjišťovala, jestli studenti vědí, kde se mohou v případě kyberšikany obrátit o pomoc. 48 studentů (60 %) odpovědělo kladně a uvedlo minimálně jednu instituci či osobu, kde by pomoc hledali. 32 studentů (40 %) by podle dotazníkového šetření nevědělo, kam se obrátit o pomoc. Zde mě překvapilo, že žádný student neuvedl jako možnost projekt E-Bezpečí, což je celorepublikový projekt realizovaný samotnou Pedagogickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, který se zabývá rizikovým chováním na internetu (Anonymous, n. d.).

Otázka 10 zkoumala znalost studentů o tom, zda je při řešení kyberšikany nutná spolupráce s IT pracovníkem. 46 studentů (57,5 %) uvedlo, že „je nutná spolupráce“, což byla správná odpověď. 34 studentů (42,5 %) poté odpovědělo, že „spolupráce není nutná“. Otázka taktéž vychází z metodického pokynu ministerstva, kde je tato informace dokonce zvýrazněna, čímž je zdůrazněna její důležitost.

Poslední otázka se zaměřovala na informovanost studentů o tom, co má pedagog za povinnost učinit, pokud má jistotu nebo přinejmenším podezření o tom, že je na škole páchána kyberšikana. 64 studentů (80 %) zvolilo možnost B, tedy že „v případě jistoty má povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, při pouhém podezření má

školské zařízení povinnost informovat sociálního pracovníka z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)“, což byla správná odpověď. 14 studentů (17,5 %) se naopak domnívá, že má pedagog v případě jistoty i pouhého podezření „povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení“. 2 studenti (2,5 %) si dokonce myslí, že učitel „nemá povinnost zasahovat“. Tato otázka byla také navržena podle metodických pokynů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Za limit práce můžeme považovat nízký počet respondentů (80) z celkového množství studentů druhého ročníku, kteří studují obory spadající do studijního programu Tělesná výchova a sport.

6 ZÁVĚRY

Závěry vztahující se k výzkumné otázce č. 1 „Jaké mají studenti znalosti o problematice kyberšikany?“

Formou dotazníkového šetření bylo u otázky č. 1 zjištěno, že 68 studentů (85 %) se již setkalo s pojmem kyberšikana, z nichž 66 dokázalo vystihnout, co to kyberšikana je. 12 studentů (15 %) se s pojmem kyberšikana ještě nesetkalo.

U otázky č. 2 vyšlo najevo, že 6 studentů (7,5 %) nedokázalo napsat jediný znak, 44 studentů (55 %) napsalo jeden znak, 18 studentů (22,5 %) dva znaky, 8 studentů (10 %) tři znaky a 4 studenti (5 %) čtyři znaky, kterými se kyberšikana liší od tradiční šikany. Maximální počet znaků byl stanoven na šest.

U otázky č. 3 všichni studenti (100 %) odpověděli správně, tedy že kyberšikana může probíhat „na veškerých informačních komunikačních technologiích“.

Na základě výše zmíněných výsledků usuzují, že mají studenti **dobré znalosti o problematice kyberšikany.**

Závěry vztahující se k výzkumné otázce č. 2 „Jaké mají studenti znalosti o aktérech kyberšikany?“

U otázky č. 4 uvedlo 46 studentů (57,5 %), že je možné předejít možnosti stát se obětí kyberšikany. 22 studentů (27,5 %) uvedlo, že to možné není. Krom dvou studentů dokázali všichni racionálně obhájit svůj názor. 12 studentů (15 %) uvedlo možnost C (nevím).

V otázce č. 5 uvedlo 58 studentů (72,5 %), že je možné dopouštět se kyberšikany nezáměrně. 18 studentů (22,5 %) se naopak domnívá, že kyberšikana je vždy záměrná. 4 studenti (5 %) uvedli možnost C (nevím).

V otázce č. 6 uvedlo 66 studentů (82,5 %), že se agresor kyberšikanou dopouští trestného činu. 14 studentů (17,5 %) poté uvedlo, že se dopouští přestupku. Nikdo ze studentů neuvedl možnost C, tedy že kyberšikana není postihovatelná.

Z výše zmíněných výsledků usuzují, že mají studenti **dobré znalosti o aktérech kyberšikany.**

Závěry vztahující se k výzkumné otázce č. 3 „Jaká je znalost studentů o doporučených postupech pro pedagogické pracovníky při řešení kyberšikany?”

Z otázky č. 7 vyšlo najevo, že pouze 2 studenti (2,5 %) by dokázali žákovi, který se stal obětí kyberšikany, poskytnout postup shodující se s doporučeným postupem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Ostatní postupy studentů byly buďto špatné nebo neúplné.

Z otázky č. 8 je patrné, že 48 studentů (60 %) by vědělo, kde se v případě kyberšikany obrátit o pomoc. Ze 48 studentů dokázali všichni uvést alespoň jednu instituci či osobu, kde by hledali pomoc. 32 studentů (40 %) uvedlo, že neví, kam se obrátit o pomoc.

U otázky č. 9 pouze 2 studenti (2,5 %) uvedli kompletní postup řešení při výskytu kyberšikany ve škole podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Ostatní postupy byly buďto špatné nebo neúplné.

Z otázky č. 10 plyne, že 46 studentů (57,5 %) zastává názor, že je při řešení kyberšikany nutná spolupráce s IT pracovníkem. 34 studentů (42,5 %) si naopak myslí, že spolupráce s IT pracovníkem nutná není.

V otázce č. 11 uvedlo 64 studentů (80 %), že má pedagog, v případě jistoty, že je na škole páchána kyberšikana, povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, při pouhém podezření má školské zařízení povinnost informovat sociálního pracovníka z orgánu sociálně právní ochrany dětí. 14 studentů (17,5 %) se domnívá, že má pedagog povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení v obou případech. 2 studenti (2,5 %) se domnívají, že pedagog nemá povinnost zasahovat.

Z výše zmíněných výsledků usuzují, že mají studenti **zásadní nedostatky v oblasti doporučených postupů pro pedagogické pracovníky při řešení kyberšikany.**

Zodpovězení na výzkumné otázky pomohlo splnit hlavní a dílčí cíle práce.

7 SOUHRN

Bakalářská práce se zabývá problematikou kyberšikany na sociálních sítích. V teoretické části se snažím objasnit základní pojmy týkající se kyberšikany. První kapitola se zabývá šikanou klasickou, neboť v mnoha případech kyberšikana vychází právě z šikany klasické. Dále jsou zde uvedeny rozdíly mezi klasickou šikanou a kyberšikanou, příčiny jejího vzniku a rozepsání jednotliví aktéři kyberšikany. Práce se dále zaměřuje na nástroje a způsoby provádění kyberšikany, pravidla bezpečného chování na internetu a doporučený postup, jak se bránit kyberútokům. V dalších kapitolách se věnuji prevenci kyberšikany, uvádím možnosti, kam se v případě kyberšikany obrátit o pomoc a zabývám se učitelem jakožto obětí kyberšikany. Závěrečná kapitola se poté zaměřuje na sociální sítě.

Cílem práce bylo zjistit, jaká je informovanost studentů Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci (studijního programu Tělesná výchova a sport) o kyberšikaně a postupech při jejím šetření. Ke sběru dat byla použita metoda dotazníkového šetření. Výzkumný soubor tvořilo 80 studentů. Na základě výsledků z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že studenti mají dobré znalosti o problematice kyberšikany a jejich aktérech. Zásadní nedostatky pak mají studenti v oblasti doporučených postupů pro pedagogické pracovníky při řešení kyberšikany.

8 SUMMARY

This bachelor thesis deals with the issue of cyberbullying on social network sites. In the theoretical part, I try to clarify the basic concepts of cyberbullying. The first chapter deals with classic bullying, because in many cases cyberbullying comes out of classic bullying. There are also presented the differences between classic bullying and cyberbullying, the causes of its origin and its participants. The thesis also focuses on the tools and ways of performing cyberbullying, the rules of safe internet behaviour and the recommended procedure to prevent cyber attacks. In next chapters I deal with the prevention of cyberbullying, I mention possibilities where to get help for cyberbullying and I deal with a teacher as a victim of cyberbullying. The final chapter then focuses on social network sites.

The aim of the thesis was to find out to what extent the students of the Faculty of Physical Culture of the Palacky University in Olomouc (Physical Education and Sports) were informed about cyberbullying and the procedures in its investigation. The questionnaire survey was used to collect the data. The research group consisted of 80 students. Based on the results of the questionnaire survey, it was found out that students have good knowledge of cyberbullying and its participants. However, students lack knowledge of recommended practises for pedagogical staff regarding the solution of cyberbullying.

9 REFERENČNÍ SEZNAM

- Anonymous (n. d.) *Národní centrum bezpečnějšího internetu*. Retrieved 12. 6. 2017 from the World Wide Web: <http://www.saferinternet.cz/o-nas/10-o-nas.html>
- Anonymous (n. d.) *Pedagogicko-psychologická poradna Olomouckého kraje*. Retrieved 12. 6. 2017 from the World Wide Web: <http://ppp-olomouc.cz/ppp/>
- Anonymous (n. d.). *Teenager jailed for killing schoolmate*. Retrieved 2. 6. 2017 from the World Wide Web: <https://www.theguardian.com/uk/2005/sep/10/ukcrime.vikramdodd>
- Anonymous (2008). *Cyberstalking- praktické ukázky*. Retrieved 25. 5. 2017 from the World Wide Web: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/127-44>
- Anonymous (2009). *Jak se bránit před kyberšikanou a jak se bránit kyberútokům*. Retrieved 4. 6. 2017 from the World Wide Web: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/102-27>
- Černá, A., Dědková, L., Macháčková, H., Ševčíková, A., & Šmahel, D. (2013). *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Grada Publishing, a. s.
- Eckertová, L., & Dočekal, D. (2013). *Bezpečnost dětí na Internetu. Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press.
- Gajdošová, J. (2011). *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží*. Retrieved 15. 5. 2017 from the World Wide Web: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mezi-dtmi-a-dospivajici-mladei>
- Kolář, M. (2001). *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. 1. vydání. Praha: Portál.
- Kopecký, K. (2007). *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. 1. vydání. Olomouc: Hanex.
- Kopecký, K. (2011). *Kyberšikana jako jeden z projevů celospolečenské krize výchovy*. Retrieved 19. 5. 2017 from the World Wide Web: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/303-kybersikana-jako-jeden-z-projevu-krize-vychovy>
- Kopecký, K., (2016) *Kybernetickou agresi zažívá každý pátý učitel. Vedení školy o tom většinou neví*. Retrieved 15. 6. 2017 from the World Wide Web: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/kybersikana-ucitelu-2016>

- Kopecký, K., (2016) *Úvod do problematiky kyberšikany páchané na učitelích*. Retrieved 15. 6. 2017 from the World Wide Web: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/1120-kybersikana-ucitelu-vyzkum>
- Kopecký, K., & Szotkowski, R. (2015). *Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Martínek, Z. (2009). *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Grada Publishing, a. s.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (2009). *Sociálně-právní ochrana dětí- obecný úvod*. Retrieved 12. 6. 2017 from the World Wide Web: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (n. d.). *Metodické dokumenty (doporučení a pokyny)*. Retrieved 4. 6. 2017 from the World Wide Web: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>
- Národní ústav pro vzdělávání (n. d.). *Střediska výchovné péče (SVP)*. Retrieved 12. 6. 2017 from the World Wide Web: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/strediska-vychovne-pece>
- Pospíšilová, M. (2016). *Facebooková (ne)závislost: Identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku*. Praha: Karolinum.
- Rogers, V. (2011). *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál.
- Ševčíková, A., Šmahel, D., Blinka, L., Macháčková, H., Dědková, L., & Černá, A., (2014). *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Grada publishing, a. s.
- Šmahaj, J. (2014). *Kyberšikana jako společenský problém*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Vágnerová, K., Bajerová, M., Čáp, D., Červenková, J., Ježková, R., Malář, J., ... Veselá, M. (2009). *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál.
- Vašutová, M. (2010). *Proměny šikany ve světě nových médií*. Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě.

10 SEZNAM PŘÍLOH

- Seznam příloh:**
1. Vyjádření etické komise FTK UP
 2. Informovaný souhlas
 3. Dotazník

Příloha 1. Vyjádření etické komise FTK UP

Fakulta
tělesné kultury

Vyjádření Etické komise FTK UP

Složení komise: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D. – předsedkyně
Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.
doc. MUDr. Pavel Maňák, CSc.
Mgr. Filip Neuls, Ph.D.
Mgr. Michal Kudláček, Ph.D.
doc. Mgr. Erik Sigmund, Ph. D.
Mgr. Zdeněk Svoboda, Ph. D.

Na základě žádosti ze dne 16.4.2017 byl projekt bakalářské práce

autora **Martina Bitnera**

s názvem **Sociální síť jako prostor pro kyberšikanu**

schválen Etickou komisí FTK UP pod jednacím číslem: **43/2017**

dne: **18.5.2017.**

Etická komise FTK UP zhodnotila předložený projekt a **neshledala žádné rozpory** s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směrnicemi pro výzkum zahrnující lidské účastníky.

Řešitel projektu splnil podmínky nutné k získání souhlasu etické komise.

za EK FTK UP
doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.
předsedkyně

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury
Komise etická
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc

Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc | T: +420 585 636 009
www.ftk.upol.cz

Příloha 2. Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Název studie (projektu): Sociální sítě jako prostor pro kyberšikanu

Jméno:

Datum narození:

Účastník byl do studie zařazen pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) souhlasím s mou účastí ve studii. Je mi více než 18 let.
2. Byl(a) jsem podrobně informován(a) o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností.
3. Porozuměl(a) jsem tomu, že svou účast ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Moje účast ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou moje osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být moje osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že mé jméno se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis účastníka:

Datum:

Dotazníkové šetření Kyberšikana

Pohlaví

Věk

- A) Muž
- B) Žena

1) Setkal/a jste se s pojmem kyberšikana? Pokud ano, napište, co si pod tímto pojmem představíte.

A) Ano

.....
.....
.....
.....

B) Ne

2) Dokázal/a byste vyjmenovat typické znaky, kterými se kyberšikana liší od tradiční šikany?

.....
.....
.....
.....
.....

3) Kyberšikana může probíhat:

- A) Pouze na internetu
- B) Pouze na mobilním telefonu
- C) Na veškerých informačních a komunikačních technologiích

4) Domníváte se, že je možné předejít možnosti stát se obětí kyberšikany?

A) Ano (Jak)

.....
.....
.....
.....
.....

B) Ne (Proč)

.....
.....
.....
.....
.....

C) Nevím.

5) Domníváte se, že je možné dopouštět se kyberšikany nezáměrně?

A) Ano

B) Ne, člověk si je vždy vědom, co dělá

C) Nevím

6) Dle trestního zákoníku se agresor kyberšikanou dopouští:

A) Přestupku

B) Trestního činu

C) Ničeho, kyberšikana není postihovatelná

7) Jaký postup řešení byste jako pedagog doporučil/a svému žákovi, který se stal obětí kyberšikany?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

8) Věděl/a byste, kde se můžete v případě kyberšikany obrátit o pomoc?

A) Ano (kde)

.....
.....
.....
.....

B) Ne

9) Věděl/a byste, jak se jako pedagog zachovat, kdyby se na vaší škole objevila kyberšikana?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

10) Je nutná při řešení kyberšikany spolupráce s IT pracovníkem?

A) Není nutná spolupráce

B) Je nutná spolupráce

11) Pokud máte jako pedagog jistotu, že je na vaší škole páchána kyberšikana nebo přinejmenším podezření:

- A) Máte povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení
- B) V případě jistoty máte povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, při pouhém podezření má školské zařízení povinnost informovat sociálního pracovníka z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)
- C) Nemáte povinnost zasahovat